

Positieve Betekenisconstructie binnen Identiteitsherinneringen

Theresa Schwaiger s 1024353

Universiteit Twente, Faculteit: Gedragwetenschappen

Begeleiders: Dr. Gerben J. Westerhof en Dr. Sanne M.A. Lamers

Plaats: Enschede, Datum: 22.9.2014

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	7
1.1 Narratieve Psychologie en Positieve Psychologie.....	10
1.2 Levensverhalen en Betekenisconstructie	11
1.2.1 Betekenisconstructie	12
1.2.2 Autobiografisch redeneren.....	13
1.3 Identiteitsherinneringen	14
1.4 Onderzoeksbevindingen.....	16
1.4.1. Betekenisconstructie, Identiteitsherinneringen en Geestelijke Gezondheid.....	16
1.4.2 Betekenisconstructie binnen eerder onderzoek.....	17
1.5 Dit Onderzoek	19
1.5.1 Vraagstelling	20
2. Methode.....	21
2.1 Onderzoeksdesign	21
2.2 Respondenten	21
2.3 Procedure	24
2.4 Meetinstrumenten.....	25
2.5 Analyse	27
2.5.1 Kwalitatieve analyse	28
2.5.2 Kwantitatieve analyse	32
3. Resultaten.....	34
3.1 Kwalitatieve analyse	34
3.2 Kwantitatieve Analyse	40
3.2.1 Samenhang tussen de categorieën en inhoud, specificiteit en valentie	41
3.2.2 Verdeling van de herinneringen per categorie en per dimensie	42
4. Conclusie / Discussie.....	49

<i>4.1 Overeenkomsten met de vormen betekenisconstructie uit de literatuur.....</i>	<i>49</i>
<i>4.2 Verklaring van de samenhang tussen categorie inhoud, valentie en specificiteit</i>	<i>55</i>
<i>4.3 Beperkingen, Vervolgonderzoek en Implicatie</i>	<i>58</i>
<i>4.3.1 Beperkingen.....</i>	<i>58</i>
<i>4.3.2 Steekproef, Instrument, Codering.....</i>	<i>59</i>
<i>4.3.3 Vervolgonderzoek</i>	<i>61</i>
<i>4.3.4 Implicatie.....</i>	<i>62</i>
<i>5.Referenties:</i>	<i>64</i>

Samenvatting

Achtergrond: Deze studie betreft een verkennend onderzoek dat op zoek gaat naar de verschillende soorten positieve betekenisconstructie binnen identiteitsherinneringen. Hiervoor werd een categorieënsysteem voor de verschillende betekenissen opgesteld en daarnaast werden ook de relaties tussen de categorieën en de overige drie dimensies van betekenisconstructie (specificiteit, valentie en inhoud) onderzocht. Object van onderzoek, en basis voor het categorieënsysteem waren 355 identiteitsherinneringen met een positieve betekenis.

Methode: De hier voorliggende studie maakt deel uit van lopend onderzoek naar identiteitsherinneringen en geestelijk gezondheid. Op drie verschillende meetmomenten werden hierbij, met behulp van de Self Defining Memory Task (SDMT), identiteitsherinneringen verzameld. Tijdens het eerste meetmoment hebben 313 respondenten een identiteitsherinnering met een positieve betekenis beschreven. Aan de hand van deze data werd binnen het voorliggende onderzoek een kwantitatieve en een kwalitatieve analyse doorgevoerd. Allereerst werd op basis van de empirische gegevens – identiteitsherinneringen - systematisch het categorieënsysteem ontwikkeld. Daarnaast werd door middel van frequentieanalyses gezocht naar patronen binnen de categorieën en de inhouds-, valentie- en specificiteits-dimensie. Tot slot werd de relatie tussen de categorieën en de drie dimensies onderzocht.

Resultaten: De kwantitatieve analyse resulteerde in een categorieënsysteem met totaal tien categorieën. Deze bestaan uit negen betekenis-categorieën en een overige categorie. Verder kwam naar voren, dat er zowel tussen categorie en inhoud alsook tussen categorie en valentie een samenhang blijkt te bestaan. Evenwel bleek er tussen categorie en specificiteit geen samenhang te bestaan.

Discussie: Het hier ontworpen categorieënsysteem bleek goed met de uit literatuur bekende categorieën overeen te komen. Aan de hand van de hier geanalyseerde positief gewaardeerde identiteitsherinneringen, konden echter nog twee aanvullende vormen van betekenisconstructie teruggevonden worden: keerpunt en impact. De gevonden relaties tussen inhoud en categorie en valentie en categorie kwamen enerzijds goed met de literatuur overeen en brachten anderzijds nieuwe informatie naar voren. De hier gevonden bevindingen vertegenwoordigen een eerste stap voor verder onderzoek.

Background: The present study is an explorative study, which searches for the different kinds of positive *meaning making* within self- defining memories. Therefore a system of categories for the different meanings was constructed. Subsequently, the relations between those categories and the three remaining dimensions (content, valence and specificity) were analyzed. Object of research and base for the system of categories were 355 self- defining memories to which the participants attached a positive meaning.

Method: The present study is part of an already running research project on self defining memories and mental health. It consists of three different measurement moments and data is collected by means of the *Self Defining Memory Task* (SDMT). In the course of the first measurement moment, 313 participants described self defining memories with a positive meaning. On the basis of this data set, both a quantitative and a qualitative analysis were conducted. At first, the empirical information – self-defining memories- were used to set up a system of categories. Afterwards, frequency analysis was used to search for patterns within the categories and the content-, valence-, and specificity dimension.

Results: A total of ten categories were deduced from the quantitative analysis. Those ten categories are composed of nine meaning categories and one rest category. Furthermore, a relationship between category and valence as well as category and content was found. Only specificity did not relate to category.

Discussion: The developed system of categories appears to be a good match with the categories found in literature. On the basis of the self- defining memories with a positive meaning, two additional kinds of meaning making were found – turning point and impact. The relationships between category and content and category and valence correspond with findings from literature and gave new information. Thus, the results of this study should be understood as paving the way for further research.

1. Inleiding

Overlijden van onze dochter

Na een zwangerschap van 41 weken zou ik op donderdag ingeleid worden. In de nacht van woensdag op donderdag kreeg ik eindelijk weeën. Eenmaal in het ziekenhuis aangekomen wilde men een sensor aansluiten. Op dat moment werd er geen hartslag meer gevonden. Onze dochter bleek ergens in de afgelopen uren overleden te zijn. Onze droom veranderde in een nachtmerrie. Ik heb iets overleefd waarvan ik nooit dacht er ooit overheen te kunnen komen. Ik geniet meer van mooie kleine dingen. Ik ben sneller tevreden met alles om me heen en heb geleerd om voor mezelf op te komen en voor mijn eigen geluk en dat van mijn gezin te gaan.

(identiteitsherinnering)

Wij zijn verhalenvertellers (McAdams & McLean, 2013). Bohlmeijer beschrijft zelfs, dat het lijkt alsof de mens van alles kwijt moet, volgens het motto ‘ik communiceer, dus ik besta’. De verhalen die wij vertellen hebben verschillende functies (Bohlmeijer, 2007). Vanzelfsprekend een ‘communicatieve’ functie, maar ook functies die van belang zijn voor ons *psychologisch welbevinden*, zoals ‘identificerende’, ‘motiverende’ en ‘genezende’ functies. Door hun psychologische relevantie zijn verhalen object van onderzoek binnen het domein van de *narratieve psychologie*. De hierbij opgedane kennis over, de verschillende psychologische effecten van de verschillende manieren van verhalen, wordt onder meer gebruikt binnen de *narratieve therapie*.

De hier voorliggende studie wil eraan bijdragen meer kennis voor de *narratieve therapie* te generen. Hiervoor wordt een bepaalde persoonlijke vorm van herinneringen nauwkeuriger onder de loep gehouden. Bij deze aard van herinneringen (zie citaat) gaat het om herinneringen, die centraal staan in de identiteit van de respondent. Van deze herinneringen worden uitsluitend die onderzocht, aan die de respondent een positieve

betekenis heeft verleend. Ter illustratie van de psychologische invloed van positieve betekenisconstructie dient het volgende scenario:

Gesteld wordt dat iemand een gebeurtenis mee heeft gemaakt, zoals in het begin beschreven. Daarna zijn er verschillende mogelijkheden voor diegene om deze gebeurtenis voor zichzelf te interpreteren en er daardoor betekenis aan te verlenen. Deze persoon zou bijvoorbeeld, deze gebeurtenis als oorzaak voor de eigen verandering kunnen beschouwen. In het boven genoemde citaat beschrijft de respondent dat ze nu met een nieuw perspectief het leven benadert en ook dat ze haar gedrag positief heeft veranderd. Een alternatieve respons zou kunnen zijn dat degene mogelijkwijs alleen een overheersend gevoel van willekeurigheid beleefd en aan de hand daarvan haar eigen machteloosheid concludeert. Welke soort betekenis nu aan de herinnering wordt verleend, heeft onvermijdbaar invloed op ons welbevinden. Adler, Harmeling & Walder-Biesanz (2013) hebben heel duidelijk naar voren gebracht, dat het zelfs minder van belang is, wat wij vertellen, in de zin van wat er daadwerkelijk gebeurd is, maar hoe wij het vertellen en welke betekenis wij eraan toekennen.

Binnen de narratieve therapie worden mensen geholpen zulke starre, eenzijdige en probleemverzadigde verhalen zoals ‘ik ben machteloosheid’ te doorbreken. Meer kennis met name over kenmerken van *positieve* verhalen, zoals verhalen aan welke een positieve betekenis verleend wordt, zou daarom van nut kunnen zijn binnen de *narratieve therapie*. Bovendien werden hier herinneringen gekozen, die centraal staan in de identiteit van mensen, waardoor ze mogelijkwijs zelfs van groter belang zijn voor het welbevinden, dan andere vormen van verhalen.

Verhalen die tot problemen leiden (zie machteloosheid) kunnen doorbroken worden, door ze met *alternatieve verhalen* aan te vullen. Hiervoor wordt ‘op zoek gegaan naar momenten en ervaringen’, bijvoorbeeld ervaringen van controle, die de basis voor deze alternatieve verhalen kunnen zijn (Bohlmeijer, 2007, blz. 187). De hier voorliggende studie

zou wellicht mogelijke onderwerpen naar voren kunnen brengen, die een basis voor ‘alternatieve verhalen’ zou kunnen vertegenwoordigen.

Alternatieve verhalen moeten vervolgens nog ‘verdikt’ worden. Dat betekent dat dit verhaal in de leefwereld van de respondent nog ingebed moet worden zodat hij/zij zich met het alternatief verhaal kan identificeren (Bohlmeijer, 2007). Hiervoor worden onder meer betekenisvragen gesteld (‘wat zegt dit verhaal over jouw persoon?’). Deze zouden mogelijkerwijs door de hier gevonden vormen van positieve betekenisconstructie nog aangevuld kunnen worden.

Daarnaast zou de studie wellicht kunnen verhelderen welke soort betekenissen ook aan negatieve gebeurtenissen verleend kunnen worden. Het verhaal dat de respondent over haar miskraam vertelde werpt een vraag op: Hoe is het mogelijk voor haar en andere mensen om aan dergelijk verdrietige gebeurtenissen toch een positieve betekenis te verlenen? Anders gezegd: Welke soort betekenissen kunnen de emotionele last van een negatieve gebeurtenis helpen dragen?

De psychologische impact van betekenisconstructie is door verschillende onderzoeken bewezen. Blagov en Singer (2004) toonden aan, dat het verlenen van betekenis aan deze soort persoonlijke herinneringen tot een gunstige vorm van aanpassing en therapeutisch uitslag kan leiden. En Adler, Harming en Walder-Biesanz (2013) brachten naar voren dat betekenisconstructie samenhangt met ‘plotseling voortgang’ in psychotherapie. De vraag is welke effecten zou, gezien dit achtergrond, *positieve* betekenisconstructie kunnen hebben?

De hier voorliggende studie heeft tot doel eerste bevindingen naar voren te brengen die eraan kunnen bijdragen deze aannames en vragen te bevestigen en te beantwoorden. Een eerste stap naar meer kennis voor de *narratieve therapie* vertegenwoordigt dus hier vooralsnog het genereren van meer kennis over *positieve betekenisconstructie*.

De hier voorliggende studie, maakt deel uit van lopend onderzoek binnen het levensverhalenlab van de Universiteit Twente. Het levensverhaallab is het Nederlandse

expertisecentrum voor *narratieve psychologie* en *geestelijke gezondheid*. Sinds januari 2012 wordt hier onderzoek gedaan naar de relatie tussen *levensverhalen* en *geestelijke gezondheid*. De hier opgedane kennis zal aan een meer persoonsgerichte benadering in de gezondheidsbevordering bijdragen. Bovendien worden er mogelijke methodes voor diagnostiek en het evalueren van processen binnen de zorg onderzocht. Het onderzoek waarvan deze studie deel uitmaakt is het onderzoek naar ‘identiteitsherinneringen en geestelijke gezondheid’.

1.1 Narratieve Psychologie en Positieve Psychologie

Herinneringen en alle andere vormen van verhalen die mensen over zich zelf vertellen zijn object van onderzoek binnen de *narratieve psychologie*. De narratieve psychologie hanteert als uitgangspunt, dat ‘verhalen de menselijke ervaring organiseren’ (Bohlmeijer, 2012). Het verhaal is het middel waarmee wij de eigen ervaringen en gebeurtenissen structureren en tot een geheel kunnen samenvoegen. Dit heeft tot gevolg, dat wij ons onze belevenissen kunnen verklaren. Reden hiervoor is dat wij door middel van onze verhalen bijvoorbeeld oorzakelijke gebeurtenissen met de daarbij behorende consequenties kunnen verbinden of verschillende gebeurtenissen aan elkaar kunnen relateren en daardoor betekenis aan deze ervaringen kunnen verlenen. Doordat de mens met behulp van zijn verhalen betekenis aan zijn ervaringen en zijn leefwereld kan verlenen, vertegenwoordigen deze bron van onze *zingeving*. Verder vertegenwoordigt het verhaal dat wij over ons leven vertellen - ons levensverhaal - , ook bron van onze *identiteit* (zie 1.2).

Al met al, hebben onze verhalen dus impact op zingeving, betekenisverlening en identiteit. Hierdoor heeft het verhaal dat wij van onze ervaringen en ons leven maken impact op ons psychologisch welbevinden. Binnen de narratieve therapie wordt hiermee rekening

gehouden door verhalen van mensen te onderzoeken en als nodig bij te stellen en derhalve hun psychologisch welbevinden te verhogen.

Vanuit die reden sluit narratieve therapie aan op de *positieve psychologie* (Bohlmeijer, 2012). Binnen de positieve psychologie wordt onderzoek gedaan naar aanpakken die erop gericht zijn de *geestelijke gezondheid* van mensen te bevorderen (Sin & Lyubomirsky, 2009). Ze begeeft zich daardoor in een nieuw gebied van de gezondheidszorg. Deze heeft in het verleden voornamelijk gebruik gemaakt van een klachtgerichte benadering, welke uitsluitend daarop gericht was/is klachten te verlichten of te genezen (Sools, 2012). Geestelijke gezondheid wordt echter niet meer uitsluitend aan de hand van de afwezigheid van psychopathologie bepaald. Volgens het WHO behoort er namelijk tevens de aanwezigheid van een toestand van welbevinden bij (Bohlmeijer, 2012). Daarom gaat de positieve psychologie op zoek naar aanpakken die het welbevinden van mensen bevordert.

De volgende paragrafen gaan allereerst dieper in, op de theoretische achtergrond en de samenhang tussen levensverhalen, identiteit en betekenisconstructie. Daarnaast worden de soort ‘persoonlijke herinneringen’ – identiteitsherinneringen –, die object van onderzoek binnen de hier voorliggende studie zijn, verklaard. Tot slot wordt de literatuur naar onderzoeksbevindingen met betrekking tot de ‘betekenisconstructie binnen identiteitsherinneringen’ onderzocht.

1.2 Levensverhalen en Betekenisconstructie

Het levensverhaal is het verhaal, dat mensen over hun leven construeren. Het gaat om een steeds ontplooiende innerlijke verhaal, die inhoudelijk over verschillende ervaringen uit het verleden, heden en verbeeldingen van de toekomst draait. Door middel van het levensverhaal kunnen mensen voor zichzelf en anderen bepalen wie ze zijn (heden), hoe ze zich tot deze persoon hebben ontwikkeld (verleden) en wie ze graag willen zijn (toekomst).

Levensverhalen hebben in de afgelopen twee decennia veel wetenschappelijke aandacht gekregen omdat bleek dat ze bron van ons identiteit zijn (Bohlmeijer, 2007) en daardoor een belangrijk level van ons persoonlijkheid vertegenwoordigen (McLean & Fournier, 2008). McAdams veronderstelde in zijn 'life story model' dat identiteit het levensverhaal is (2013). Hij spreekt daarom in plaats van een levensverhaal van 'narratieve identiteit'. McAdams baseert zijn begrip van identiteit op Erikson's *egoidentiteit* (2013). De *egoidentiteit* ontwikkelt zich tijdens de adolescentie fase. Het gaat hierbij om Erikson's vijfde ontwikkelings- fase: identiteit vs. role confusion. Tijdens deze fase proberen mensen hun verschillende, soms ook strijdige rollen, neigingen, talenten etc. in gedachte- en actiepatronen te integreren. Waardoor idealiter een soort psychosociale eenheid en doeleinde bereikt wordt. Identiteit betekent dus, dat verschillende elementen van het zelf ondanks hun verscheidenheid, in een betekenisvol geheel worden geïntegreerd. Op dit begrip van identiteit heeft McAdams zijn *life story theorie* gebaseerd (2013). Hierbij, ontwikkelt zich het *zelf* door het integreren van autobiografische ervaringen (herinneringen uit het verleden, percepties uit het heden en de geanticipeerde toekomst) in een betekenisvol geheel - hier een coherent levensverhaal (Pasupathie, Mansour, 2006). Door middel van het levensverhaal kan, evenals binnen Erikson's theorie, eenheid, doeleinde en betekenis aan het leven verleend worden. Al met al, kan dus geconcludeerd worden dat het opstellen van *identiteit* gegrond is op het creëren van een levensverhaal (McAdams & McLean, 2013).

1.2.1 Betekenisconstructie

Centraal in het ontwikkelen van narratieve identiteit staat *betekenisconstructie*. Zoals de naam laat vermoeden, wordt binnen betekenisconstructie betekenis aan een herinnering verleend. Dit leidt ertoe dat een verbinding tussen de *herinnering* en het *zelf* wordt gelegd, waardoor de herinnering in het levensverhaal geïntegreerd wordt. Hiervoor is het noodzakelijk de gebeurtenis of de ervaring te *reflecteren* en daardoor naar voren te halen wat men zelf

daardoor kan verzamelen, leren of begrijpen (McLean & Thorne, 2003). Bovendien wordt over de causale samenhang van de gebeurtenissen gereflecteerd. Er wordt bijvoorbeeld achterhaalt hoe een gebeurtenis in het verleden een ander gebeurtenis teweeg heeft gebracht of aspecten van het zelf heeft beïnvloedt. Dit schept causale coherentie.

Uiteindelijk kan aan de hand van deze reflecties bijvoorbeeld geconcludeerd worden wat voor een persoon men eigenlijk is, waarom men bepaalde problemen oploopt, welke doelen men nastreeft of waarom men over bepaalde vaardigheden of karaktereigenschappen beschikt. Het hier beschreven zelf- reflectief proces staat bekend als *autobiografisch redeneren*.

1.2.2 Autobiografisch redeneren

Autobiografisch redeneren is de achterliggende vorm van denken die tot betekenisconstructie leidt (McLean & Pratt, 2006). Het gaat hierbij om het proces waarbij de verschillende gebeurtenissen uit het *verleden* aan elkaar en aan het *zelf* gerelateerd worden (McLean & Fournier, 2008). Tijdens autobiografisch redeneren, interpreteren, evalueren en redeneren mensen [over] hun herinneringen. Het resultaat daarvan zijn conclusies, inzichten en lessen (Singer & Bluck, 2001).

Al met al, wordt dus door middel van *autobiografisch redeneren* het eigen verleden en heden in een coherent en betekenisvol verhaal geïntegreerd. Dit leidt tot betekenisconstructie en draagt aan het construeren van een ‘narratieve identiteit’ bij.

Inhoudelijk draait autobiografisch redeneren vaak erom zichzelf en zijn acties te verklaren en derhalve causale coherentie te scheppen. Typisch hiervoor zijn argumenten die *stabiliteit* of *verandering* beschrijven. Argumenten die beschrijven hoe men zich heeft veranderd of hoe men dezelfde persoon is gebleven. De argumenten om *verandering* draaien bijvoorbeeld om voortgang in de ontwikkeling of biografische veranderingen maar ook om het verwerven van een inzicht of het leren van een bepaalde les. *Stabiliteitsargumenten*

richten zich vaak op het verklaren van een actie door een karaktereigenschap (Habermas, 2010). Ongeacht of tijdens het herinneren *verandering* of *stabiliteit* geconstrueerd wordt, kunnen beide manieren tot *zelfcontinuïteit* leiden (Pasupathi & Mansour, 2006). Beide soorten verhalen - hoe men iets heeft meegemaakt wat tot de eigen persoon past of hoe men iets nieuws heeft meegemaakt wat de persoon veranderd - kunnen in het levensverhaal betekenisvol geïntegreerd worden. Bij de 'stabiliteitsverhalen' worden de gebeurtenissen op een manier in het verhaal opgenomen die op het behouden van stabiliteit gericht is. Wanneer echter nieuwe en onverwachte ervaringen in het levensverhaal opgenomen worden, is het soms noodzakelijk al bestaande attitudes, interpretaties en bestanden van emoties nieuw te construeren ('veranderingsverhaal') (Bluck & Habermas, 2000). Daardoor kunnen dan ook nieuwe ervaringen in een coherent verhaal opgenomen worden. Deze beide manieren worden als 'identity related reminiscing' of 'integrative reminiscing' (stabiliteit) en 'search for meaning' (verandering) betiteld en dragen beide aan zelfcontinuïteit bij.

1.3 Identiteitsherinneringen

Een identiteitsherinnering is een persoonlijke herinnering, 'die laat zien welke persoon men is en hoe men deze persoon geworden' (levensverhalenlab, 2012). Het gaat om herinneringen die van significant persoonlijk belang zijn en centraal staan in het zelfbeeld (McLean, 2005). Het zelfbeeld wordt gerepresenteerd door het levensverhaal, waardoor identiteitsherinneringen tevens in het levensverhaal centraal staan. Inhoudelijk draaien identiteitsherinneringen om de meest langdurige belangen en onopgeloste conflicten van personen zoals succes en mislukking of inzicht en desillusie (Blagov & Singer, 2004). Een identiteitsherinnering representeert verschillende ervaringen, die op verschillende momenten in het leven hebben plaats gevonden. Met betrekking tot een aspect hebben deze verschillende ervaringen iets gemeen. Ze draaien bijvoorbeeld om hetzelfde onderwerp, hebben dezelfde

verhaallijn of roepen dezelfde emoties op. Het verwerven en weer terug herinneren van identiteitsherinneringen wordt beïnvloedt door persoonlijke doelen en belangen (McAdams, 2001b).

Kenmerkend voor identiteitsherinneringen is, dat het levendige herinneringen zijn, die met veel sensorische details herinnerd worden. Bovendien roepen ze op het moment van herinneren hevige emoties op. Tot slot worden ze als standaarden gebruikt, aan die men zich in bepaalde situaties weer herinnerd (Blagov & Singer, 2004). Ze verlenen sturing en versterking door duidelijk te maken wat de persoon wil en wat ze niet wil. Binnen identiteitsherinneringen wordt het vaakst gebruik gemaakt van *autobiografisch redeneren* (McLean & Fournier, 2008).

Identiteitsherinneringen worden door Blagov & Singer (2004) op basis van vier verschillende dimensies gecodeerd. In het kader van het onderzoek naar ‘identiteitsherinneringen en geestelijke gezondheid’ heeft Westerhof (2013) deze dimensies bewerkt. Volgens hem zouden identiteitsherinneringen voor *specificiteit*, *inhoud*, *valentie* en *betekenisconstructie* gecodeerd moeten worden (Bijlage 2). Aan de hand van de eerste dimensie, *specificiteit*, kan worden bepaald hoe specifiek de herinneringen zijn. In de hier voorliggende studie wordt onderscheid tussen specifieke of generieke herinneringen gemaakt. Daarnaast wordt achterhaald om welke onderwerpen de herinneringen *inhoudelijk* draaien. Hierbij zijn zeven verschillende onderwerpen mogelijk: sociale relaties, school/opleiding/studie/werk/loopbaan, activiteiten in de vrije tijd, gezondheid, materiële en historische omstandigheden, een bepaalde periode uit het leven en overige. De *valentiedimensie* meet welke gevoelens (positief, neutraal, negatief) door het herinneren opgeroepen worden. De laatste dimensie, *betekenisconstructie*, kan worden opgesplitst in *betekenisverlening* en *evaluatie*. Bij betekenisverlening moet de herinnering een betekenis voor de eigen persoon of het eigen leven hebben. Dit kan zowel een negatieve als een positieve betekenis zijn. Als herinneringen daarentegen slechts geëvalueerd worden, moet er

naast de beschrijving alleen een negatieve of positieve evaluatie van de herinnering toegevoegd worden. De herinneringen die als betekenisconstructie gecategoriseerd worden en waarbij sprake van positieve betekenisverlening is zijn object van onderzoek binnen de hier voorliggende studie.

1.4 Onderzoeksbevindingen

1.4.1. Betekenisconstructie, Identiteitsherinneringen en Geestelijke Gezondheid

Betekenisconstructie heeft op verschillende manieren invloed op de geestelijke gezondheid van mensen. Er wordt bijvoorbeeld versterkt gebruik gemaakt van autobiografisch redeneren wanneer mensen veel verandering of ingrijpende ervaringen hebben meegemaakt. Reden hiervoor is om *zelfcontinuïteit* te herstellen.

Verschillende onderzoeken hebben naar voren gebracht dat betekenisconstructie positief aan geestelijke gezondheid gerelateerd is. Er is aangetoond dat betekenisconstructie geestelijke gezondheid, welbevinden en het vermogen tot groei voorspelt (Singer, Blagov, Berry). Dit geldt echter alleen wanneer er coherent, flexibel en accuraat betekenis aan de ervaringen verleend wordt. Verder kwam naar voren dat betekenisconstructie met optimisme en generativiteit blijkt samen te hangen (Singer, et al., 2013).

Ook konden Blagov en Singer (2004) een eerste verbinding tussen identiteitsherinneringen en geestelijke gezondheid blootleggen. Ze brachten naar voren, dat herinneren van enerzijds specifieke beelden en detail en anderzijds het verlenen van betekenis aan deze herinneringen meest waarschijnlijk tot de meest gunstige vorm van aanpassing en therapeutisch uitslag zal leiden.

1.4.2 Betekenisconstructie binnen eerder onderzoek

Al eerder is betekenisconstructie binnen identiteitsherinneringen object van onderzoek geweest. McLean en Pratt (2006) konden twee verschillende manieren van betekenisverlening terug vinden. Er was sprake van een *les* die de persoon heeft geleerd of van een *inzicht* die hij/zij kon verzamelen. *Lessen* hebben een specifieke betekenis. Reden hiervoor is dat de les aan de hand van een specifieke ervaring werd geleerd. Als de persoon dus weer in een soortgelijke situatie als de oorspronkelijke leersituatie zal komen, zal hij/zij de destijds verworven kennis kunnen gebruiken om zijn/haar gedrag te sturen. *Inzichten* vertegenwoordigen een bredere betekenis en kunnen daardoor ook breder toegepast worden. Vaak draaien ze om een verandering in het eigen begrip met betrekking tot zichzelf of anderen.

Adler, Harming en Walder-Biesanz (2013) hebben in hun studie geprobeerd een verklaring voor de plotselinge winsten ‘sudden gains’ in psychotherapie te vinden. Hiervoor zijn ze op zoek gegaan naar de betekenis die patiënten aan hun persoonlijk verandering in psychotherapie hebben verleend en naar processen van betekenisconstructie. Met betrekking tot de betekenis die verleend wordt onderscheid hij *positieve* of *negatieve toon*, *agency* vs. *no agency* en *hoop* vs. *hopeloosheid*. Met de term *agency* wordt bedoeld of men het gevoel heeft controle op zijn eigen leven te kunnen uitoefenen. Is er geen sprake van *agency* dan zullen mensen het gevoel hebben dat hun leven door externe omstandigheden bepaald wordt.

McAdams (2001a) maakte tevens gebruik van een *agency* categorie om verhalen te categoriseren. In plaats van *no agency* koos hij echter als tegenhanger van *agency* voor een categorie die hij als *communion* betitelde. Binnen de *communion* categorie staan interpersonele verbindingen op de voorgrond. De verhalen draaien hierbij meestal om de ervaring van aandacht, intimiteit en geborgenheid.

McLean en Fournier (2008) waren in hun onderzoek op zoek naar een samenhang tussen de inhoud en de processen binnen identiteitsherinneringen, karaktereigenschappen en de ego-ontwikkeling. Voor het analyseren van de inhoud wordt onderscheid gemaakt tussen vier verschillende vormen van *betekenisconstructie*. Onderzoeksubject waren zogenaamde *self-event-connections*. Self-event-connections vertegenwoordigen elke uiting binnen een verhaal, waarbij een ervaring aan het zelf in de zin van eigenschappen, karaktereigenschappen en preferenties wordt gerelateerd (Pasupathi & Mansour, 2006). Deze worden gecategoriseerd als *disposities* (karaktereigenschappen), *waarden* (moraal en overtuigingen), *perspectief* (attitudes, perspectieven over de wereld) en *persoonlijk groei* (de persoonlijke ontwikkeling, dus de ontwikkeling van maturiteit, sterkte en zelfvertrouwen).

Zoals vermeld vertegenwoordigen *verandering* en *stabiliteit* twee typische argumenten die binnen betekenisconstructie gebruikt worden. Daarom hebben Pasupathie en Mansour (2006) ook onderscheid tussen self-event connections gemaakt die stabiliteit of verandering beschrijven.

Verder hebben McAdams, Reynolds, Lewis, Patten & Bowman (2001) onderscheid tussen ‘*redemptie*’ - en ‘*contaminatie*’ sequenties gemaakt. Binnen een redemptie sequentie leidt een oorspronkelijk negatieve gebeurtenis tot een positieve uitkomst. Binnen contaminatie sequenties is het andersom, hier verandert iets aanvankelijk iets goeds in iets slechts.

McLean & Thorne (2003) hebben achterhaald welke herinneringen het proces van betekenisconstructie meestal uitlokken. Ze brachten naar voren, dat betekenis het vaakst aan de hand van herinnering geconstrueerd wordt die inhoudelijk rondom crisis of conflicten draaien.

1.5 Dit Onderzoek

Het literatuuronderzoek heeft naar voren gebracht welke codes binnen eerder onderzoek aan betekenisconstructie werden toegekend. Doel van de hier voorliggende studie is te achterhalen of de ‘relevante’ codes uit de literatuur (Tabel 1.1) ook een uitputtend codesysteem voor identiteitsherinneringen met een *positieve* betekenis zou kunnen vertegenwoordigen. Hiervoor wordt aan de hand van identiteitsherinneringen die een positieve betekenis bevatten exploratief op zoek gegaan naar een categorieënsysteem.

Tabel 1.1

Relevante vormen van betekenisconstructie uit de literatuur

	Categorieën	Analyse	Artikel
Inhoud	Inzichten / Lessen	Vormen van betekenisconstructie binnen identiteitsherinneringen	McLean & Pratt, 2006
	Hoop /Agency	Analyse van de betekenissen die respondenten aan hun persoonlijke verandering binnen psychotherapie hebben verleent	Adler, Harming en Walder-Biesanz (2013)
	Agency / Communion	Inhoudelijk clustering van levensverhalen	McAdams (2001a)
	Waarden/Disposities/ Perspectief / Persoonlijke groei	Invloed van karaktereigenschappen en ego-ontwikkeling op het maken van self-event connections	McLean & Fournier (2008)
Opbouw	Stabiliteit / Verandering	Argumenten binnen betekenisconstructie	Pasupathie en Mansour (2006)

Redemptie	Hoe mensen op narratieve manier zin geven aan gebeurtenissen die tot emotionele veranderingen hebben geleid	McAdams, Reynolds, Lewis, Patten & Bowman (2001)
-----------	--	---

Er is sprake van ‘relevante’ vormen van betekenisconstructie, omdat niet alle uit de literatuur bekende categorieën in het hier voorliggende onderzoek teruggevonden kunnen worden. Reden hiervoor is dat zich het hier voorliggende onderzoek op *positieve* betekenisconstructie richt. Daarom is ervoor gekozen met *contaminatie* en *hopeloosheid* geen rekening te houden.

Daarnaast wordt naar een relatie tussen de soort betekenis en de andere drie dimensies (specificiteit, inhoud en valentie) gezocht. Hierbij wordt onderzocht of er een verband tussen de verschillende categorieën en de dimensies bestaat. Reden hiervoor, is dat de categorieën wellicht qua inhoud, specificiteit en valentie verschillen. Dergelijke verschillen zullen hulprijk zijn om de categorieën beter te kunnen beschrijven. Er kan aangenomen worden dat *negatieve* herinneringen teruggevonden worden, omdat betekenisconstructie volgens McLean en Thorne, vooral door conflict- en crisis- herinneringen uitgelokt wordt (2003).

1.5.1 Vraagstelling

1. Welke categorieën van positieve betekenissen zijn binnen identiteitsherinneringen terug te vinden ?
2. Is er een relatie tussen de soort betekenis en de andere drie dimensies (specificiteit, inhoud, valentie) terug te vinden?

2 . Methode

2.1 Onderzoeksdesign

Bij het aan deze studie bovengeschiedte onderzoek van ‘identiteitsherinneringen en geestelijke gezondheid’ gaat het om een longitudinaal onderzoek. In het kader van dit onderzoek kreeg een vaste steekproef, in de loop van een jaar, drie keer dezelfde twee vragenlijsten. Hierdoor zouden veranderingen of ontwikkelingen binnen de steekproef bepaald kunnen worden. Door middel van de eerste vragenlijst, de Self Defining Memory Task (SDMT), werden de respondenten gevraagd om drie identiteitsherinneringen te beschrijven. Met behulp van de tweede vragenlijst, de Hospital Anxiety en Depression Scale (HASD), werd achterhaald of en hoe sterk de respondenten met depressie- en angstklachten te maken hebben. De metingen vonden met een afstand van een half jaar plaats. De eerste meeting werd doorgevoerd in mei 2012 waarop de tweede meeting in december 2012 volgde en de derde meeting in mei 2013. De hier voorliggende studie maakt gebruik van de data uit het eerste meetmoment. Daarom is bij de hier voorliggende studie geen sprake van een longitudinaal maar van een cross-sectional design.

2.2 Respondenten

De respondenten die aan deze studie hebben deelgenomen, zijn respondenten van het LISS panel. Hierbij gaat het om een online panel, dat respondenten voor *langlopende internet studies voor de sociale wetenschappen* (LISS) werft. In 2007 werd voor het LISS panel een steekproef geworven die representatief is voor de Nederlandse bevolking. Aan de hand van het bevolkingsregister werden toen 5000 huishoudens verspreid over heel Nederland aselekt geselecteerd. Elke bewoner van deze huishoudens werd gevraagd deel te nemen waardoor uiteindelijk 8000 mensen deel uitmaken van het LISS. Voorwaarden voor de deelname waren dat de deelnemers permanent in Nederland wonen, Nederlands kunnen praten en minstens 16

jaar oud zijn. Sinds oktober 2007 vullen de respondenten iedere maand vragenlijsten voor verschillende onderzoeken uit de sociale wetenschap in. Aan het onderzoek naar 'identiteitsherinnering en geestelijke gezondheid' hebben in totaal 2309 mensen uit het LISS panel deelgenomen. De respondenten waren tussen 16 en 92 jaar oud. Hun gemiddelde leeftijd was 56,5 jaar. Opvallend hierbij is dat 55,2 percent van de respondenten 60 jaar of ouder zijn. Reden voor deze oververtegenwoordiging is dat er daardoor beter tussen en binnen de leeftijdsgroepen vergeleken kan worden (Horjus, 2012).

In het hier voorliggende deelonderzoek werden alleen die herinneringen bekeken, waaraan een positieve betekenis werd verleend. Binnen de hier doorgevoerde studie werden de herinneringen van 313 mensen ($N=313$) onderzocht. Daarvan waren 131 mannen en 182 vrouwen met een gemiddelde leeftijd van 50 jaar. De jongste deelnemer was 18 jaar en de oudste 88 jaar.

Tabel 2.1

Demografische gegevens van de respondenten

		Met positieve betekenis*	Zonder positieve betekenis*	Totaal*
Gemiddelde		50,1	57,5	56,5
Leeftijd				
Burgerlijke staat	Gehuwd	48,2%	55,5%	54,1%
	Gescheiden ¹	15,4%	11,7%	12,2%
	Weduwe of weduwnaar	7,3%	11,8%	11,2%
	Nooit getrouwd	28,1%	21,3%	22,2%
Opleidings-niveau	Basisonderwijs	4,8%	10,7%	9,9%
	Vmbo	18,5%	31,3%	29,6%
	HAVO/VWO	15,7%	8,6%	9,6%
	Mbo	21,1%	20,3%	20,4%
	Hbo	23,3%	21,1%	21,4%
	Wo	15,5%	7,5%	8,5%
Herkomst	Autochtoon	91,1 %	85,5%	86,3%
	Niet Nederlandse, niet ² (westerse) afkomst	7,3%	12,5%	11,8%
Bezigheid	Verricht betaald werk ³	53,4%	38,4%	40,4%
	Werkzoekend ⁴	2,6%	2,9%	2,9%

¹ gescheiden, gescheiden van bed en tafel² Eerste generatie van niet-nederlandse, westerse afkomst, niet-nederlandse, niet westerse afkomst. Tweede generatie van niet- nederlandse, westerse afkomst, niet-nederlandse, niet-westerse afkomst.³ Verricht betaald werk in loondienst, Werkt of is meewerkend in gezins- of familiebedrijf, is vrije beroepsbeoefenaar, freelancer of zelfstandige⁴ Zoekt werk na verlies werkkring, zoekt voor het eerst werk.

	Gaat naar school of studeert	7,7%	3,6%	4,1%
	Verzorgt huishouding	5,4%	8,9%	8,4%
	Is met pensioen	20,8%	36,7%	34,6%
	Is (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt	3,2%	4,6%	4,4%
	Doet iets anders ⁵	1,9%	0,8%	0,9%
	Verricht vrijwilligerswerk ⁶	4,2%	3,6%	3,6%
Bruto inkomen	Geen inkomen	4,5%	6,4%	6,1%
	>500 - 1000	10,6%	6,5%	7%
	1000-2000	12,8%	14,2%	14%
	2000-3000	17,2%	15,2%	15,5%
	3000-4000	12,4%	7,9%	8,3%
	4000- < 5000	12,4%	7,3%	7,9%

*betreft de eerste herinnering

De demografische gegevens laten zien dat bijna de helft van de 313 respondenten getrouwd zijn (Tabel 2.1). Daarnaast hebben meer dan de helft van de respondenten een HAVO/VWO of en hogere opleiding afgerond. Tot slot zijn 91,1 % van de respondenten Nederlander en het merendeel van hen is met pensioen.

2.3 Procedure

In samenwerking met Statistics Netherlands werden voor het LISS panel aselect adressen uit het Nederlandse bevolkingsregister gekozen. Aan één van de bewoners van deze huishouden

⁵ doet iets anders, is te jong- verricht nog geen bezigheid

⁶ verricht vrijwilligerswerk, verricht onbetaald werk met behoud van uitkering

werd een brief gestuurd. Hierbij werd er rekening mee gehouden dat te jonge deelnemers zoals kinderen niet geadresseerd werden door in eerste instantie alleen personen ouder dan 38 jaar te adresseren. Als alle huisbewoners jonger dan 38 jaar waren werd iemand geadresseerd die boven de 18 jaar oud was. Als ook dit niet kon werd willekeurig een persoon uit het huishouden geadresseerd. Door middel van deze eerste brief werden alle bewoners binnen het huis, boven 16 jaar gevraagd om aan het panel deel te nemen. Deze eerste brief bevatte een brochure met alle belangrijke informatie en een eerste beloning die de bewoners zou moeten motiveren mee te doen. Daaropvolgend werden de respondenten wanneer mogelijk via telefoon oftewel face to face gecontacteerd. Tijdens dit contact werd een interview uitgevoerd waarbij onder meer werd achterhaald of de deelnemers toegang tot een computer hadden. Na afloop van twee weken moesten de respondenten per e-mail of brief bevestigen dat ze aan de studie wilden deel nemen. De respondenten krijgen vanaf dat tijdstip maandelijks vragenlijsten toegestuurd die ze vervolgens invullen. In ruil daarvoor ontvangen de deelnemers een monetaire vergoeding. Wanneer er respondenten waren die geen toegang tot het internet hadden werd hen toegang daartoe beschikbaar gesteld (Scherpenzeel, 2009).

2.4 Meetinstrumenten

De respondenten vulden per meetmoment twee vragenlijsten in, de Self Defining Memory Task (SDMT) en de Hospital Anxiety and Depression Scale (HASD).

De SDMT vroeg de respondenten om drie identiteitsherinneringen op te schrijven. Deze moesten minstens een jaar oud zijn. Verder kregen ze de opdracht hun identiteitsherinnering zo gedetailleerd mogelijk te beschrijven en te bepalen waarom ze zo belangrijk voor hen is. Daarnaast moesten ze aangeven hoe oud de herinnering is, hoe levendig ze deze voor de geest hebben, in hoeverre deze herinnering positieve of negatieve gevoelens oproept, hoe sterk deze herinnering een rol speelt als ze erover nadenken wat voor

een persoon ze zijn en in hoeverre ze aan deze gebeurtenis terug denken in tijden van crisis. Hun antwoorden gaven de respondenten aan de hand van een schaal van 1 (helemaal niet) tot 6 (helemaal wel). Tot slot werden de respondenten gevraagd hun herinnering in één zin te beschrijven, of anders gezegd een titel te bedenken. De SDMT bleek een goed gevalideerd instrument voor het verzamelen van identiteitsherinneringen (Sumner, Mineka & McAdams, 2013).

De scoring van de identiteitsherinneringen is gebaseerd op een bewerking van Singer en Blagov's codeerschema (Bijlage 2). De herinneringen worden op *specificiteit*, *inhoud*, *valentie* en *betekenis* gescoord (Westerhof, 2013). De inter-rater betrouwbaarheden van de vier dimensies zijn redelijk hoog. Cohen's kappa voor Inhoud = .86, Valentie = .85, Specificiteit = .89, Betekenis = .92.

De HADS is een screeningsinstrument. Het is erop gericht de aanwezigheid van angst- en depressieklachten in niet-psychiatrische cliënten naar voren te brengen. De HADS is een zelfrapportagevragenlijst en bevat twee schalen. Deze twee schalen omvatten elk zeven items. De ene schaal vraagt uitsluitend naar angstsymptomen (HADS-A) en de andere uitsluitend naar depressiesymptomen (HADS-D) (Bjellanda, Dahlb, Haugc, Neckelmann, 2001). De respondenten worden naar eventuele moeilijkheden binnen de afgelopen week gevraagd. Ze hebben vier antwoordmogelijkheden, welke met 0-1-2-3 gescoord worden. Elke schaal omvat zeven items. Er kan dus een score tussen minimaal 0 en maximaal 21 bereikt worden. Aan de hand van deze score kan bepaald worden hoe ernstig de klachten van de respondenten zijn. Er wordt tussen vier categorieën onderscheid gemaakt: normaal (0-7), mild (8-10), moderaat (11-15) en ernstig (16-21) (Priest, n.d.).

Bjellanda, Dahlb, Haugc en Neckelmann (2001) brachten in hun meta-analyse naar voren, dat het merendeel van de hier onderzochte studies een twee factor structuur (angst en depressie) laten zien. Daardoor kan worden gesteld, dat de HADS daadwerkelijk angst en depressie meet en niet andere of nog verdere variabelen. Daarnaast werd een hoge tot zeer

hoge Cronbach's alpha voor beide schalen gevonden. Er blijkt dus sprake van hoge tot zeer hoge *interne consistentie* te zijn. Voor de angstschaal varieerden de waarden tussen .68 en .93 en voor de depressieschaal was er sprake van een marge tussen .67 en .90.

2.5 Analyse

Binnen eerder onderzoek werden de verzamelde identiteitsherinneringen met behulp van 'Westerhof's' codeerschema op *inhoud*, *specificiteit*, *betekenis* en *valentie* gecodeerd (2013).

- *Inhoud*: De inhoud van de gebeurtenis of herinnering wordt gecodeerd met een getal tussen 1 en 7 en 9: (1) Sociale relaties, (2) School, opleiding, studie, werk en loopbaan (3) Activiteiten in de vrije tijd (4) Gezondheid (5) Materiële en historische omstandigheden (6) Bepaalde periode uit het eigen leven (7) Overig (9) Niet van toepassing (als er data ontbreekt of er geen herinnering werd beschreven)
- *Valentie*: De valentie van het gebeurtenis op zich, niet de evaluatie van de respondent, wordt met 1-3,9 gecodeerd: (1) Positieve gebeurtenis of periode (2) Neutrale gebeurtenis of periode (3) Negatieve gebeurtenis of periode (9) Niet van toepassing
- *Betekenis*: Beschrijving, evaluatie of betekenisverlening wordt met een score tussen 1 en 5 en 9 gecodeerd: (1) Beschrijving (2) Positieve evaluatie van de gebeurtenis of periode (3) Negatieve evaluatie van de gebeurtenis of periode (4) Positieve betekenis voor de eigen persoon of het eigen leven (5) Negatieve betekenis voor de eigen persoon of het eigen leven (9) Niet van toepassing
- *Specificiteit*: De specificiteit van de herinnerde gebeurtenis wordt met 1,2,9 gecodeerd: (1) specifieke herinnering (2) generieke herinnering (9) niet van toepassing

De gecodeerde identiteitsherinneringen vertegenwoordigen de basis voor de hier doorgevoerde studie. Allereerst werden 313 'eerste' herinneringen uit het eerste meetmoment

gecodeerd. Daarop werden nog 42 ‘tweede’ herinneringen van respondenten geanalyseerd die tevens hun eerste herinnering, tijdens het eerste meetmoment, met een positieve betekenis hadden voorzien. In totaal werden er 355 herinneringen geanalyseerd. Binnen de hier voorliggende studie werd gebruik van *kwantitatieve* en *kwalitatieve* analysemethodes gemaakt.

2.5.1 *Kwalitatieve analyse*

De *kwalitatieve* analyse van de identiteitsherinneringen bracht een categorieënsysteem naar voren (Tabel 2.2). De identiteitsherinneringen werden telkens apart gecodeerd.

Tabel 2.2

Categorieën van positieve betekenissen van identiteitsherinneringen

Categorieën
1.Kenmerkend
2.Impact
3.Groei
4.Keerpunt
5.Houding
6.Besef
7.Overwinning
8.Geleerd + Toepassing
9. Waardering/ Belangstelling

De kwalitatieve analyse is gebaseerd op *gefundeerde theoriebenadering*. Hierbij gaat het om theorieontwikkeling op basis van de empirische gegevens – identiteitsherinneringen (Boeije, 2005). Dat betekent dat de systematisch verkregen onderzoeksgegevens het

fundament van de te ontwikkelende theorie vertegenwoordigt. Binnen de hier uitgevoerde studie richt zich het onderzoek op de inhoudelijke variatie van betekenis die aan identiteitsherinneringen wordt verleend.

Vooraf in het vormen en afbakenen van categorieën speelt *constante vergelijking* een grote rol en is daarom van bijzonder belang binnen de hier uitgevoerde studie. Constante vergelijking beschrijft het analyseproces, waarbij zich *analyseren* en *begripsvorming* afwisselt met *dataverzameling*. Dit vond met uitzondering van de dataverzameling ook tijdens de analyse van de identiteitsherinneringen plaats. Hier werd ervoor gekozen meerdere keren een bepaald aantal herinneringen te analyseren en nieuwe begrippen te formuleren en dan weer opnieuw met de analyse van een verder aantal herinneringen te beginnen. Het analyseren van de gegevens werd door van Boeije (2005) als *uiteenrafelen en structureren* benoemd. De hoofdactiviteit tijdens het *uiteenrafelen* is het coderen. Ten eerste was binnen deze studie sprake van *open coderen*. Dat betekent dat de eerste 50 herinneringen gelezen en gefragmenteerd werden. De fragmentatie richtte zich erop, de *betekeniszin* (kernzin) binnen de herinnering te bepalen. Vaak bevatten de herinneringen een zin, meestal aan het eind van de herinnering, waarin de betekenis die de persoon aan deze herinnering verleend, naar voren komt. Deze zin neemt meestal de vorm van een conclusie aan.

*‘Door de 2e wereldoorlog en het overlijden van mijn broertje voordat ik geboren werd, ben ik een nakomer in het gezin. Na ernstige ziekte overleed mijn moeder toen ik 12 jaar was. Mede als gevolg hiervan raakte ik sterk op mijzelf aangewezen en was ik gedwongen al op jonge leeftijd (12 jaar) verantwoordelijkheid te nemen. Als gevolg hiervan was ik al jong doordrongen van het feit, dat als ik iets wilde bereiken, ik mijn studie serieus moest oppakken en geen gekke dingen moest doen. **Kortom het heft in eigen handen nemen en verantwoordelijkheid nemen.**’*

De herinneringen, die op elkaar leken werden vervolgens in een groepje gebundeld. Wanneer meerdere herinneringen in een groepje waren geplaatst werd een voorlopige categorie (code)

aan dit groepje toegekend. Er werden op verschillende manieren categorieën gecreëerd. Ten eerste werden de woorden of formuleringen die binnen de herinnering vaak terug kwamen of typisch waren als code gebruikt, zoals bijvoorbeeld ‘Kenmerkend’. Dit staat in de literatuur als *in-vivo* – categorieën bekend (Boeije, 2005). Ten tweede waren er bepaalde begrippen al uit de literatuur bekend zoals bijvoorbeeld ‘groei’. Tot slot werd gebruik van dagelijks taalgebruik gemaakt om een naam voor de categorieën te vinden, zoals bij ‘overwinning’ en ‘belangstelling’.

Daarnaast volgde *axiaal coderen*. Axiaal coderen vond altijd plaats nadat er weer een bepaalde hoeveelheid herinneringen gecodeerd waren. Daaropvolgend, werd gekeken welke categorieën er waren en of er nieuwe categorieën bedacht moesten worden. Dit vond na elke analyse periode plaats. Er was dus sprake van een *iteratief proces*, omdat er opnieuw en opnieuw geverifieerd werd of de categorieën de herinneringen voldoende beschreven en of andere categorieën niet beter zouden passen. Wanneer nodig werden categorieën nieuw bedacht, samengevoegd, gesplitst of verwijderd.

Tot slot was er op bepaalde momenten sprake van *selectief coderen*. Tijdens een eerdere analyse-periode kwamen 59 van de 355 herinneringen in ‘combinatie categorieën’ terecht. Dat betekent dat er per herinnering meerdere categorieën binnen een herinnering teruggevonden werden. Er waren tot aan vier verschillende categorieën mogelijk, waardoor er uiteindelijk dertig verschillende combinatiemogelijkheden opgesteld werden. Dit leidde echter tot een onoverzichtelijke dataset en zou verder ook tot moeilijkheden leiden bij het berekenen van een inter-rater –betrouwbaarheid. Dus werd ervoor gekozen telkens één categorie aan één herinnering toe te kennen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van *selectief coderen*. Hierbij werd achterhaald hoe de categorieën aan elkaar gerelateerd zijn. Er werd bepaald, welke categorieën van groter gewicht waren of welke andere soort relatie tussen de categorieën bestond.

2.5.1.1 *Combinatie- categorieën*

Doordat alleen één categorie aan één herinnering toegekend mag worden zijn er regels nodig die aangeven welke categorie geselecteerd wordt.

Allereerst is belangrijk dat men op zoek gaat naar de *betekeniszin*. Ook wanneer er meerdere categorieën binnen de herinnering gevonden worden wordt die categorie gecodeerd die in de betekeniszin staat.

In het geval dat twee categorieën binnen de betekeniszin terecht komen, wordt gekeken welke de *overkoepelende* categorie is. Wanneer er bijvoorbeeld sprake is van een veranderde *houding* en *groei*, wordt voor groei gekozen omdat men én met betrekking tot zijn vaardigheden én met betrekking tot de eigen houding is *gegroeid*. Een veranderde houding behoort in die zin dus tot de groei categorie.

Heel zelden kwam het voor dat meerdere betekeniszinnen gevonden werden. In zo'n situatie werd naar het aantal uitingen met betrekking tot de categorieën gekeken. Wanneer er meer uitingen voor de ene dan voor een andere categorie teruggevonden werd, werd voor deze gekozen. Hierdoor kon uiteindelijk toch de centrale betekenis naar voren gehaald worden.

Voor de combinatie 'besef'+ 'waardering/belangstelling' werd een extra regeling gevonden omdat deze vaak voorkwam. Bij deze combinatie ging het vaak daarom dat mensen realiseerden wat echt belangrijk is in hun leven. Deze herinneringen werden met 'waardering/belangstelling' gecodeerd. Reden hiervoor is dat de 'waardering/belangstelling' categorie de inhoudelijk specifiekere categorie is.

Tot slot is het belangrijk tijdens het coderen rekening met de context te houden. Een respondent concludeerde bijvoorbeeld dat hij een vredelievend mens is. Dit zou *kenmerkend* voor hem zijn of zou zijn *waardering/belangstelling* kunnen uitdrukken. Als men zijn verhaal over de ontberingen van het vluchtelingbestaan tijdens de tweede wereldoorlog volgt, is duidelijk dat hij door middel van zijn identiteitsherinnering duidelijk wilde maken wat voor *waarden* hij koestert. Deze zijn zeker ook kenmerkend voor hem, echter heeft hij door deze

belevissen eerst ervaren dat vrede voor hem het hoogste goed vertegenwoordigt. Vrede als waarde staat hier op de voorgrond.

2.5.2 *Kwantitatieve analyse*

De *kwantitatieve* analyse is erop gericht de tweede onderzoeksvraag te beantwoorden, namelijk of er een relatie tussen de categorieën en de andere drie dimensies (specificiteit, inhoud, valentie) bestaat. Hiervoor werd eerst met behulp van de *chi-kwadraat* toets getest of er een samenhang tussen categorie en de drie dimensies bestaat. Daarnaast werd een *frequentieanalyse* doorgevoerd. Hierdoor werd achterhaald hoe vaak de herinneringen binnen de categorieën per dimensie voorkomen. Gebruik gemaakt werd hierbij van het statistische analyseprogramma Statistical Package for the Social Sciences 20 (SPSS).

De *chi-kwadraat* toets is gebaseerd op de kruistabel die de frequenties van de herinneringen binnen de categorieën per dimensie aangeeft (Tabel 3.2). Tijdens de analyse bleek dat de *chi-kwadraat* toets niet goed geschikt is voor de hier gebruikte data. Reden hiervoor is, dat de data variabelen met meerdere expressie kent. Hierdoor wordt het *n* binnen de cellen meestal heel klein. De *chi-kwadraat* toets mag echter alleen gebruikt worden als er bij maximaal 20% van de cellen sprake is van een verwachte frequentie kleiner dan vijf. Met die reden werd er binnen de *valentie* en de *inhoud* dimensie ervoor gekozen onderwerpen samen te voegen. Er werd bijvoorbeeld bij *valentie* niet meer tussen *positieve*, *neutrale* en *negatieve* periode of gebeurtenis onderscheiden, maar tussen *positieve* en *niet positieve periode of gebeurtenis*.

Bij de *inhoud*-dimensie werden *gezondheid*, *materiële en historische omstandigheden* en *bepaalde periode uit eigen leven* aan de *overige* categorie toegevoegd, zodat er uiteindelijk nog vier onderwerpen voor de toets gebruikt werden: *Sociale relaties*, *school/opleiding/werk/studie/loopbaan*, *activiteiten in de vrije tijd* en *overige*. Bij de analyse van het verband tussen *inhoud* en *categorie* bleek dit niet voldoende. Daarom werd ervoor

gekozen tevens enkele categorieën samen te voegen. Van de negen categorieën werden de ‘keerpunt’, ‘overwinning’, ‘geleerd/toepassing’ en de ‘besef’ categorieën samengevoegd. Er werd voor deze vier categorieën gekozen omdat deze, gezien hun aantal herinneringen, de kleinste categorieën zijn (Tabel 3.1). Bij de analyse naar een samenhang tussen *specificiteit* en *categorie* moest er geen rekening worden gehouden met een te kleine verwachte frequentie.

Hoe sterk de samenhangen tussen categorie*inhoud, categorie*valentie en categorie*specificiteit zijn, wordt door middel van de Cramer's V coëfficiënt bepaald. Deze coëfficiënt kan een waarde tussen de nul en de één aannemen (AcaStat Software, 2012). Een waarde van nul betekent dat er überhaupt geen samenhang bestaat en de waarde één betekent dat er perfect samenhang bestaat. Er is sprake van een lage samenhang wanneer de Cramer's V tussen 0 en 0.3 terecht komt. Een waarde tussen 0.3 en 0.5 wijst op een moderate samenhang en een waarde boven 0.5 wijst op een sterke samenhang (Acat Software, 2012).

3. Resultaten

3.1 Kwalitatieve analyse

De kwalitatieve analyse van de herinneringen heeft in totaal tien categorieën naar voren gebracht (Tabel 3.1). Van deze tien zijn er negen categorieën, die een soort positieve betekenis beschrijven. De tiende categorie is de ‘overige categorie’. Deze bevat die herinneringen, die niet bij de andere categorieën passen, niet compleet zijn of waarbij geen sprake van een identiteitsherinnering met een positieve betekenis is.

Tabel 3.1

Beschrijving van de categorieën

Categorie	Beschrijving	Voorbeeld	N
1.Kenmerkend	Mensen beschrijven wat kenmerkend voor hen is. Meestal hun karaktereigenschappen.	‘Mijn karakter is zodanig dat ik altijd het initiatief neem als er belangrijke beslissingen gemaakt moeten worden.’	95
2.Impact	Een bepaalde gebeurtenis, een persoon of een instantie heeft een bepaalde invloed op het leven van de respondent gehad. Bijvoorbeeld werd daardoor hun karakter gevormd.	‘Maar heeft me ook gevormd tot wat ik nu ben [...]’	71
3.Groei	Men heeft zich zelf kunnen verbeteren of ontwikkelen. Meestal gaat het erom dat men door een bepaalde gebeurtenis	‘waardoor ik me beter in m’n vel voelde zitten en ik veel meer controle kreeg over sociale relaties’	28

	zijn vaardigheden kon verbeteren.		
4.Keerpunt	Mensen beschrijven hoe zich iets in hun leven helemaal heeft verandert. De uitkomsten zijn altijd positief.	‘Deze ingreep heeft mijn hele leven gewijzigd. Van een verlegen teruggetrokken persoon naar een persoon die openstaat en altijd in is voor een babbeltje.’	9
5.Houding	Hierbij gaat het om de attitudes en overtuigingen die men koestert. Mensen beschrijven hoe ze tegen de wereld aankijken.	‘Om dan toch de draad van het leven weer op te pakken is een optimistische positieve kijk op het leven een belangrijk hulpmiddel’	31
6.Besef	De mensen verwerven een nieuwe inzicht, ze realiseren zich iets of worden zich bepaalde dingen bewust.	‘Ik ben me gaan realiseren dat niet alles vanzelf gaat bij mij en dat het leven ook wel eens tegen kan zitten’	10
7.Overwinning	Beschrijft, dat men een moeilijke situatie of zijn eigen beperkingen heeft kunnen overwinnen.	‘Dat was voor mij het teken dat ik het écht achter me heb gelaten.’	8
8.Geleerd + Toepassing	Door hun ervaring hebben de mensen een les geleerd. Van deze nieuwe kennis kunnen de mensen soms ook in hun eigen leven gebruik maken.	‘Sindsdien pas ik beter op met alcohol.’	20
9. Waardering/ Belangstelling	Beschrijft, wat men waardeert en wat men belangrijk vindt. Verder gaat het ook om de eigen belangstellingen.	‘Deze kleine oorlogservaring geeft levenslang waardering voor de vrijheid in het land waar we wonen’	34
10. Overige	Herinneringen waarbij geen	‘[...] heeft een grote indruk	49

sprake van geen	gemaakt'
identiteitsherinnering met een	
positieve betekenis is of andere	
herinneringen die niet binnen de	
andere categorieën hebben	
gepast.	

Binnen de volgende paragraf worden de negen betekenis categorieën duidelijk uitgelegd en er wordt voor die categorieën die iets gemeen hebben uitgelegd hoe deze verschillen.

Kenmerkend: Binnen deze categorie komen herinneringen terecht waarbinnen mensen beschrijven wat voor hen kenmerkend is. Hierbij kan het om karaktereigenschappen gaan maar ook om hun behoeftes, hoe ze - voor hen typisch - bepaalde dingen benaderen of om 'labels'. Sommige respondenten beschrijven zich zelf door middel van een label zoals 'moeder', 'vader', 'famieliemens' en maken daardoor duidelijk wat voor hen kenmerkend is.

De gebeurtenissen die hier herinnerd worden functioneren als een bevestiging van het beschreven kenmerk. Dus de gebeurtenis kan laten zien dat de schrijver bijvoorbeeld een 'doorzetter' is.

Impact: Een bepaalde gebeurtenis, persoon of een instantie heeft een bepaalde invloed op het leven van de respondent gehad. Deze gebeurtenis etc. kan impact hebben op het gedrag, op het leven, het ontwikkelingsproces, het karakter, de persoon op zich, de denkwijze en de eigen ontwikkeling inclusief de ontwikkeling van vaardigheden. Vaak komen binnen deze categorie herinneringen terecht, waarvan heel algemeen geconcludeerd wordt dat een gebeurtenis de eigen persoon heeft gevormd ('heeft mij gemaakt tot wie ik ben geworden').

Onderscheid tussen ‘kenmerkend’ en ‘impact’: De ‘kenmerkend’ categorie is in tegenstelling tot de ‘impact’ categorie een meer statische categorie. Dat betekent, dat er niet zozeer een proces beschreven wordt hoe bepaalde omstandigheden invloed op het leven hebben gehad, maar eerder dat men een bepaald type persoon is en dat men dit aan de hand van de gekozen herinnering terug kan zien.

Groei: De meeste herinneringen uit de ‘groei’ categorie draaien erom dat mensen beschrijven hoe ze hun vaardigheden hebben kunnen verbeteren. Hierbij worden ervaringen beschreven, vaak negatieve ervaringen, waarvan ze op het huidige dag kunnen concluderen dat ze daarvan ‘sterker’ of ‘een stuk zelfverzekerder’ zijn geworden. In bijna alle gevallen heeft iets externs deze groei uitgelokt, meestal een gebeurtenis of een andere persoon. Soms formuleren de respondenten hun groei iets meer algemeen zoals ‘dit was een belangrijke stap richting volwassenheid’. Soms ook meer specifiek: ‘Ik ben een stuk relaxter sindsdien’. Daarnaast is nog belangrijk, dat de vaardigheden niet in elk geval al bestonden maar ze kunnen zich ook nieuw hebben ontwikkelen. Als mensen beschrijven dat ze door hun belevenissen een echte doorzetter zijn geworden behoort dit ook tot groei. Echter gaat het in de meeste gevallen om het verbeteren van al bestaande vaardigheden.

Onderscheid tussen ‘impact’ en ‘groei’: De impact categorie geeft aan waarom men zich tot de persoon van vandaag heeft ontwikkeld. Hierbij kan het, evenals bij groei, om vaardigheden gaan. Echter gaat het hierbij niet om uit te drukken ‘ik ben door deze belevenis gegroeid’, maar ‘dit laat zien waarom ik vandaag deze soort persoon ben’. Groei - herinneringen zijn meer specifiek. Binnen ‘impact’ - herinneringen wordt een gebeurtenis beschreven wat door de respondent als die moment geacht wordt, die meestal tot langdurige en globale veranderingen heeft geleid (‘Dit is het kenmerkende van mijn hele leven’). De mensen beschrijven hoe de gebeurtenissen van toen, vandaag nog invloed hebben in hun leven.

Daardoor lijken de herinneringen uit de impact categorie veelal op een evaluatie, waarin vanuit het huidige perspectief gekeken wordt wat een belangrijk betekenis op het leven heeft gehad.

Bovendien beschrijft impact naast vaardigheden ook verschillende andere onderwerpen. Groei daarentegen focust meer op vaardigheden en door welke gebeurtenissen men deze heeft kunnen verbeteren of verwerven.

Keerpunt: Mensen beschrijven binnen dit soort herinneringen dat hun gehele leven of hun hele persoon, op een gegeven tijdstip, is veranderd. Ze hebben bijvoorbeeld iets mee gemaakt (spontane uittreding) of hun levensomstandigheden zijn veranderd (vertrekken van het ouderlijke huis), waardoor zich hun gehele leven op een dag heeft veranderd. Bij deze herinneringen kan het echter ook daarom gaan dat men zich uit eigen initiatief heeft veranderd. Tot slot is belangrijk op te merken dat het bij de veranderingen die beschreven worden eerder om extreme veranderingen gaat (van rationeel naar emotioneel).

Houding: Hierbij gaat het, algemeen gesproken, om attitudes en overtuigingen. Het gaat meestal om attitudes die men algemeen tegenover het leven heeft en die aangeven hoe men de wereld benadert. De respondenten beschrijven bijvoorbeeld dat ze ‘positief en optimistisch’ tegen de wereld aankijken. Bovendien beschrijven de herinneringen hoe men deze houding heeft ontwikkeld. Binnen een herinnering werd bijvoorbeeld beschreven hoe het ervaren van langdurige pesterijen tot het ontwikkelen van de attitude ‘jullie krijgen mij niet klein’ hebben geleid. Naast attitudes omvat de houding categorie ook wijsheden, motto’s, strategieën en overtuigingen naar die de mensen leven. Vaak beschreven de respondenten welke hulprijke strategieën ze door middel van hun ervaringen hebben kunnen verwerven. Deze strategieën zijn soms in de vorm van een appèl geformuleerd ‘Niet bij de pakken neerzitten, gewoon doen’, waardoor het een motiverend effect krijgt. Bovendien vertegenwoordigen de

strategieën een soort leidraad voor de toekomst: ‘het belangrijkste is echter wel dat je je niet druk moet maken om allerlei kleine dingen want daar wordt je leven niet leuker van’. De motto’s oftewel lijfspreuken die mensen van hun herinneringen hebben afgeleid worden soortgelijk als de strategieën imperatief geformuleerd. Tot slot kan houding ook om belangrijke besluiten draaien die de respondenten hebben genomen.

Besef: De mensen beschrijven binnen deze soort herinneringen, dat ze een bepaald inzicht konden verwerven. Door hun belevenissen realiseren de respondenten zich bepaalde dingen zoals hun eigen vermogen (‘dat ik het kan’) of juist dat ‘het leven ook wel eens tegen kan zitten’. De inzichten die de mensen hier verwerven zijn eerder globaal. Hierbij draaien de herinneringen bijvoorbeeld om de inzicht dat het leven snel voorbij gaat of ‘dat er weinig echt onmogelijk is’. In sommige herinneringen wordt nog het resultaat van het nieuw verworven inzicht beschreven zoals ‘tevredenheid’.

Onderscheid tussen ‘houding’ en ‘besef’: De houding categorie heeft in tegenstelling tot besef niet alleen een cognitieve maar ook een gedragscomponent (‘meer probeer te genieten van het leven’). En er wordt soms ook imperatief geformuleerd, waarbij het dan lijkt op een appèl aan zichzelf (‘blijf positief en blijft lachen’).

Overwinning: Hier beschrijven mensen dat ze iets hebben kunnen bereiken wat moeilijk voor hen was. Ze hebben zich bijvoorbeeld aan een moeilijke situatie blootgesteld of hebben iets volbracht wat ze niet hadden verwacht opgrond van hun eigen beperkingen (‘verlegenheid en onzekerheid’). Het overwinnen daarvan leidt altijd tot een positieve uitkomst.

Geleerd / Toepassing: De mensen beschrijven hier dat ze iets hebben geleerd. Hierbij kan het om meer specifieke lessen gaan zoals: Er meer op letten wat alcoholconsumptie betreft of het

eigen gedrag in verkeer. Maar het kan ook over algemene lessen gaan. Hierbij beschrijven de respondenten bijvoorbeeld dat ze iets over relaties, vertrouwen of over zichzelf hebben geleerd. Bovendien passen de respondenten hun geleerde lessen in hun eigen leven toe ('Ik heb hier echter wel mijn lering uit getrokken. Ik studeer nu weer, en heb mezelf voorgenomen niet meer dan 3 dagen per week te gaan werken.')

Waardering/ Belangstelling: Mensen beschrijven hier wat hen belangrijk is, wat ze waarderen en waarvoor ze zich interesseren. Bovendien zijn er herinneringen waarbinnen de respondenten hun dankbaarheid tonen. Daarnaast kan waardering ook in vorm van de waarden die men koestert geuit worden 'Ik ben een vredelievend mens'. Vaak beschrijven de mensen dat zich hun waarderingen door hun belevenissen heeft veranderd. Ze beginnen bijvoorbeeld te relativiseren. Wat tot gevolg heeft dat ze door hun belevenis bijvoorbeeld veel beter voor ogen hebben wat belangrijk is en welke dingen eigenlijk geen of minder belangstelling verdienen ('Wat is belangrijk in het leven, na zes weken alleen te zijn zijn de wereldse zaken minder belangrijk').

3.2 Kwantitatieve Analyse

De kwantitatieve analyse kent twee stappen. Ten eerste wordt achterhaald of er een verband tussen de dimensies – inhoud, specificiteit en valentie - en categorie bestaat. Ten tweede werd gekeken hoe de herinnering qua categorie en qua dimensie verdeeld zijn. De meest opvallende resultaten worden besproken. Tot slot bracht de analyse van de demografische gegevens van de respondenten belangrijke resultaten naar voren.

3.2.1 *Samenhang tussen de categorieën en inhoud, specificiteit en valentie*

De chi-kwadraat toets bracht naar voren dat er geen samenhang tussen *specificiteit* en *categorie* bestaat (Tabel 3.2). De overschrijdingskans $\chi^2(8, N = 306) = 12,889, p = .116$, ligt boven het significantieniveau van $p \leq 0,05$. Er kan dus niet aangenomen worden, dat er een verband tussen *categorie* en *specificiteit* bestaat. Bij de analyse van de samenhang tussen *inhoud* en *categorie* en *valentie* en *categorie* kan er wel een samenhang geconcludeerd worden (Tabel 3.2). Hier ligt de overschrijdingskans bij de analyse van de samenhang tussen *categorie* en *valentie* bij $\chi^2(8, N = 306) = 25,765, p = .001$ en bij *categorie* en *inhoud* bij $\chi^2(15, N = 306) = 36,115, p = .002$.

Zoals binnen (Tabel 3.2) terug is te zien blijkt er slechts een lage samenhang tussen *categorie* en *inhoud* te bestaan. De waarde van de Cramer's V ligt bij $\chi^2(15, N = 306) = 35,312, p = .002$, Cramér's $V = .20$. Er blijkt dus weliswaar sprake van een significante maar van een eerder zwakke samenhang tussen *categorie* en *inhoud* te zijn. Tevens de samenhang tussen *categorie* en *valentie* blijkt slechts 'laag' te zijn. Echter is hier sprake van $\chi^2(8, N = 306) = 23,567, p = .003$, Cramér's $V = .28$, dus een waarde net beneden 0.30. Er is dus sprake van een significante en een zwakke tot matige samenhang tussen *categorie* en *valentie*.

Tabel 3.2

Verband tussen categorie en dimensie (specificiteit valentie, inhoud)

	Chi-kwadraat	df	Tweezijdig significantie	Cramer's V
Categorie*specificiteit	12,889	8	,088	,21
Categorie*valentie	23,567	8	,003**	,28
Categorie*inhoud	35,312	15	,002**	0,20

*. $p < .05$ ** $p < .01$ **3.2.2 Verdeling van de herinneringen per categorie en per dimensie**

Aan de hand van de hier opgestelde frequentietabel wordt verduidelijkt wat de gevonden samenhangen tussen *categorie* en *dimensie* (3.2.1) nu precies betekenen. De frequentietabel geeft aan hoeveel herinneringen binnen elke categorie over de verschillende dimensie terecht komen. De daardoor gevonden patronen geven een beter inzicht, hoe de enkele categorieën met de verschillende dimensies samenhangen.

Tabel 3.4

Relatieve frequentie van de herinnering binnen de categorieën per dimensie

Dimensie		Aantal herinneringen per categorie (%)									
		Kennmerkend	Impact	Houding	Wandering/Belasting	Keerpunt	Overwinnings/Toedassing	Geleerd	Groei	Besef	Totaal
Inhoud	Sociale relaties	34,7 (33)	36,6 (26)	32,3 (10)	23,5 (8)	22,2 (2)	50,0 (4)	20,0 (4)	46,4 (13)	30,0 (3)	33,7 (103)
	School, opleiding, studie, werk en loopbaan	32,6 (31)	29,6 (21)	22,6 (7)	11,8 (4)	22,2 (2)	25,0 (2)	30,0 (6)	28,6 (8)	10,0 (1)	26,8 (82)
	Activiteit en in de vrije tijd	21,1 (20)	2,8 (2)	12,9 (4)	29,4 (10)	0	12,5 (1)	15,0 (3)	10,7 (3)	30,0 (3)	15,0 (46)
	Gezondheid	2,1 (2)	2,8 (2)	22,6 (7)	5,9 (2)	33,3 (3)	0	10,0 (2)	10,7 (3)	20,0 (2)	7,5 (23)
	Omstandigheden (materieel+historisch)	5,3 (5)	11,3 (8)	6,5 (2)	14,7 (5)	0	12,5 (1)	10,0 (2)	3,6 (1)	0	7,8 (24)
	Bepaalde periode uit eigen leven	4,2 (4)	16,9 (12)	3,2 (1)	8,8 (3)	22,2 (2)	0	15,0 (3)	0	0	8,2 (25)
	Overige	0	0	0	5,9 (2)	0	0	0	0	10,0 (1)	1,0 (3)

		Kenmerkend	Impact	Houding	Waardering /Belangstelling	Keepunt	Overwinnings	Geleerd /Toepassing	Groei	Besef	Totaal
Valentie	Positieve gebeurtenis of periode	48,4 (46)	36,6 (26)	16,1 (5)	55,9 (19)	33,3 (3)	37,5 (3)	15,0 (3)	21,4 (6)	30,0 (3)	37,3 (114)
	Neutrale gebeurtenis of periode	29,5 (28)	25,4 (18)	19,4 (6)	14,7 (5)	44,4 (4)	12,5 (1)	40,0 (8)	28,6 (8)	30,0 (3)	26,5 (81)
	Negatief gebeurtenis of periode	22,1 (21)	38,0 (27)	64,5 (20)	29,4 (10)	22,2 (2)	50,0 (4)	45,0 (9)	50,0 (14)	40,0 (4)	36,3 (111)
Specificiteit	Specifieke herinnering	45,3 (43)	21,1 (15)	29,0 (9)	32,4 (11)	44,4 (4)	37,5 (3)	25,0 (5)	28,6 (8)	50,0 (5)	33,7 (103)
	Generieke herinnering	54,7 (52)	78,9 (56)	71 (22)	67,6 (23)	55,6 (5)	62,5 (5)	75,0 (15)	71,4 (20)	50,0 (5)	66,3 (203)
Totaal		31,0 (95)	23,2 (71)	10,1 (31)	11,1 (32)	2,9 (9)	2,6 (8)	6,5 (20)	9,2 (28)	3,3 (10)	100 (306)

()= absolute getallen

Inhoud

In totaal zijn er binnen de inhoud-dimensie drie onderwerpen waarvan vergeleken met de andere onderwerpen duidelijk vaker gebruik gemaakt werd (Tabel 3.4). Deze zijn geordend qua neerdalende frequentie, *sociale relaties*, *school/werk/opleiding/studie/loopbaan* en *activiteiten in de vrije tijd*.

Dit patroon is ook binnen de ‘kenmerkend’ categorie terug te vinden. Hier draaien telkens ongeveer een derde van de herinneringen om *sociale relaties* en om *school/werk/opleiding/studie/loopbaan*. Daarnaast draaien meer dan 20 % van de herinneringen om *activiteiten in de vrije tijd*.

Tevens de herinneringen binnen de ‘impact’ categorie draaien het vaakst om *sociale relaties* en om *school/werk/opleiding/studie/loopbaan*. In vergelijking met de andere categorieën wordt binnen de herinneringen van de ‘impact’ categorie echter redelijk vaak over een *bepaalde periode uit het eigen leven* verhaalt.

Binnen de ‘houding’ categorie is opvallend dat meer dan 20% van de herinneringen om *gezondheid* draaien. *Gezondheid* vertegenwoordigt hier met *school/werk/opleiding/studie/loopbaan* het onderwerp waarover na *sociale relaties* het vaakst verhaald wordt.

De herinneringen die binnen de ‘waardering/belangstelling’ categorie terecht komen, draaien het vaakst om *activiteiten in de vrije tijd*. Daarnaast is opvallend dat 14,7% van de herinneringen *materiële en historische omstandigheden* tot onderwerp hebben. Binnen geen ander categorie wordt zo vaak gebruik gemaakt van dit onderwerp.

De ‘keerpunt’ categorie onderscheidt zich sterk van de andere categorieën. De ‘keerpunt’ categorie is de enige categorie waarbinnen de herinneringen het vaakst om *gezondheid* draaien. Daarnaast draaien telkens ruim 20% van de herinneringen om *sociale relaties*, *school/werk/opleiding/studie/loopbaan* en een *bepaalde periode uit het eigen leven*. *Bepaalde periode uit het eigen leven* is een onderwerp waarvan over het algemeen weinig tot matig gebruik gemaakt wordt. Daarentegen wordt binnen de ‘keerpunt’ categorie, vergeleken met de andere categorieën, het vaakst over een *bepaalde periode uit het eigen leven* verhaald. Tot slot komen in de ‘keerpunt’ categorie alleen vier van de eigenlijk zes onderwerpen voor.

Binnen de ‘overwinning’ categorie draaien 50 % van de herinneringen om *sociale relaties*. Daarop volgt *school/werk/opleiding/studie/loopbaan* met 25%, *activiteiten in de vrije tijd* met 12,5% en *materiële en historische omstandigheden* met 12,5%. Opvallend hierbij is dat over het onderwerp *materiële en historische omstandigheden* even vaak verhaald wordt

dan over *vrije tijd besteding*. Hoewel er over het algemeen twee keer zo vaak over de *vrije tijd besteding* wordt verhaald dan over *materiële en historische omstandigheden*.

Binnen de ‘geleerd/toepassing’ categorie vertegenwoordigt *school/werk/opleiding/studie/loopbaan* met grote afstand het vaakst voorkomende onderwerp. Daarnaast volgen *sociale relaties*, *activiteiten in de vrije tijd* en *bepaalde periode uit het eigen leven*. De herinneringen met betrekking tot *sociale relaties* vertegenwoordigen 20% van de herinneringen uit de geleerd/toepassing categorie. Vergelijken met de andere categorieën komt *sociale relaties* binnen deze categorie het minst vaak voor.

Het onderwerp *sociale relaties* speelt binnen de ‘groei’ categorie evenals binnen het merendeel van de andere categorieën een prominente rol. Binnen de ‘groei’ categorie draaien zelfs bijna de helft van de herinneringen om *sociale relaties*. Daarnaast draaien nog ruim 30% van de herinneringen om het *school/werk/opleiding/studie/loopbaan* onderwerp.

Binnen de ‘besef’ categorie wordt het vaakst over *sociale relaties* verhaald. Opvallend is daarentegen dat heel weinig herinneringen rond *school/werk/opleiding/studie/loopbaan* draaien. In plaats van de eigen loopbaan staan hier de onderwerpen *gezondheid* en de *vrije tijd besteding* op de voorgrond. Evenals binnen de ‘keerpunt’ categorie komen ook binnen de ‘besef’ categorie slechts vier van de zes inhoudelijke onderwerpen voor.

Valentie

Tabel (3.4) laat zien dat er twee categorieën zijn waarbinnen duidelijk meer gebruik van *positieve* dan van *negatieve* herinneringen gemaakt wordt. De ‘kenmerkend’ categorie en de ‘waardering/belangstelling’ categorie.

Daarentegen zijn er vijf categorieën waarbinnen meer negatieve herinneringen beschreven werden dan positieve. Deze zijn ‘houding’, ‘overwinning’, ‘geleerd toepassing’, ‘groei’ en ‘besef’. De meest opvallende categorie is de ‘houding’ categorie, waarbinnen 65 % negatieve herinneringen terecht komen. Binnen de ‘geleerd/toepassing’ en de ‘groei’

categorieën komen ongeveer 50 % negatieve herinnering terecht. Bij ‘geleerd /toepassing’ en ‘groei’ is het aandeel van neutrale belevenissen hoger dan het aandeel positieve belevenissen. Dit heeft tot gevolg dat bij ‘geleerd/toepassing’ sprake is van slechts 10% positieve gebeurtenissen. De ‘groei’ en de ‘besef’ categorie bevatten uiteindelijk tussen de 20 % en 30% positieve herinneringen. Tot slot is de verdeling van positieve, neutrale en negatieve herinneringen binnen de ‘impact’ categorie opvallend. Reden hiervoor is dat dit de enige categorie is waarbinnen het verschil tussen het aantal positieve en negatieve herinneringen slechts bij 2% ligt.

Specificiteit

Binnen alle categorieën werden meer *generieke* dan *specifieke* herinneringen beschreven. Meest opvallend is het verschil tussen generieke en specifieke herinneringen bij de ‘impact’-, ‘geleerd/toepassing’-, ‘groei’- en ‘houding’- categorie. Deze categorieën bevatten ongeveer drie keer zoveel *generieke* dan *specifieke* herinneringen. Weinig verschil is daarentegen binnen de ‘kenmerkend’ en ‘keerpunt’ categorie terug te vinden.

Samenvattend kan geconcludeerd worden dat positief gewaardeerde identiteitsherinneringen meestal rondom *sociale relaties*, *school/werk/opleiding/studie/loopbaan* en *activiteiten in de vrije tijd* draaien. En dat de categorieën met betrekking tot het herinneren van meer positieve of meer negatieve herinneringen verschillen. Er zijn meer dan twee keer zoveel categorieën die meer negatieve dan positieve herinneringen bevatten. Tot slot werden er over het algemeen meer generieke herinneringen herinnerd.

Demografische analyse van de respondenten

Meest belangrijk is het verschil tussen de 313 respondenten die een positieve betekenis (pb) hebben verleend en die respondenten die geen positieve betekenis hebben verleend (gp). Er kwam naar voren dat de (pb) respondenten gemiddeld vijf jaar jonger zijn en vaker van Nederlandse afkomst zijn dan de (gp) respondenten. Bovendien zijn ze minder vaak gehuwd, wat zeker ermee te maken heeft dat ze ook minder vaak getrouwd zijn.

De (gb) respondenten konden vaker basisonderwijs en middelbaar beroepsonderwijs afronden. Daarentegen konden 10 % meer van (pb) respondenten hoger beroepsonderwijs afronden. De (pb) respondenten verrichten vaker betaald werk, gaan vaker studeren en doen meer vrijwilligerswerk. De (gb) respondenten zijn vaker met pensioen of arbeidsongeschikt. Deze verschillen spiegelen zich ook in het inkomen af. De (pb) respondenten hebben vaker geen eigen inkomen of een laag inkomen, wat door het hogere aandeel studenten en vrijwilligers verklaard kan worden. Tegelijkertijd hebben de (pb) respondenten vergeleken met de (gb) respondenten vanaf 2000 Euro hogere inkomen.

4. Conclusie / Discussie

De hier doorgevoerde studie heeft zich op de analyse van *positieve betekenissen* binnen *identiteitsherinneringen* gericht. Doel van de analyse was allereerst de soorten positieve betekenissen binnen deze herinneringen te categoriseren en daarnaast te achterhalen hoe de identiteitsherinneringen qua inhoud, valentie en specificiteit met de categorieën samenhangen.

Binnen literatuuronderzoek konden studies teruggevonden worden die onderzocht hebben op welke manier mensen betekenis aan hun herinneringen verlenen. Resultaat was een overzicht van de verschillende vormen van betekenisconstructie (Tabel 1.1). Op basis daarvan werd verwacht dat deze volstaan om tevens de verschillende vormen van *positieve* betekenis binnen identiteitsherinneringen uitputtend te kunnen beschrijven. Er kwam naar voren dat dit niet het geval was en de uit de literatuur bekende vormen van betekenisconstructie nog met twee hier gevonden vormen van betekenisconstructie ('keerpunt', 'impact') aangevuld konden worden. Met betrekking tot de samenhang tussen de categorieën en inhoud, valentie en specificiteit werd verwacht, dat er versterkt negatieve herinneringen herinnerd worden. En er daarom een samenhang met *valentie* teruggevonden wordt. Een samenhang tussen categorie en specificiteit kon daarentegen niet teruggevonden worden. En de analyse van de samenhang tussen inhoud en categorie brachten opvallende relaties tussen 'groei' en *sociale relaties*, 'houding' en *gezondheid*, 'impact' en *periode uit het eigen leven* naar voren.

4.1 Overeenkomsten met de vormen betekenisconstructie uit de literatuur

De kwalitatieve analyse heeft een categorieënsysteem naar voren gebracht. Binnen de volgende paragraaf wordt systematisch achterhaald in hoeverre de uit de literatuur bekende vormen van betekenisconstructie de hier geanalyseerde *positieve* betekenisconstructie uitputtend beschrijven.

Tabel (4.1) laat zien dat de uit de literatuur bekende vormen van betekenisconstructie het hier ontwikkelde categorieënsysteem, op niveau van inhoud, bijna volledig kon voorspellen. Zeven van de negen hier gevonden categorieën konden in de literatuur teruggevonden worden: ‘Groei’, ‘besef’, ‘geleerd/toepassing’, ‘houding’, ‘waardering/belangstelling’, ‘overwinning’ en ‘kenmerkend’. De categorieën ‘keerpunt’ en ‘impact’ konden daarentegen niet teruggevonden worden. Bovendien konden er in verschillende mate alle drie manieren van opbouw terugvonden worden (redemptie sequenties, veranderings- en stabiliteitsargumenten). Doordat er evenwel twee aanvullende categorieën teruggevonden werden, vertegenwoordigen de uit de literatuur bekende vormen van betekenisconstructie (Tabel 1.1) geen uitputtend categorieënsysteem voor *positieve* betekenisconstructie binnen identiteitsherinneringen.

Tabel 4.1

Overeenkomsten tussen de categorieën en de literatuur op niveau van inhoud

Inhoud								
	Disposities	Warden	Perspectief	Groei	Persoonlijke	Lessen	Inzicht	Agency & Communion
Kenmerkend	+	-	-	-	-	-	-	-
Impact	-	-	-	-	-	-	-	-
Houding	-	-	+	-	-	-	-	-
Waardering	-	+	-	-	-	-	-	-
Keerpunt	-	-	-	-	-	-	-	-
Overwinning	-	-	-	-	-	-	-	+
Geleerd/ Toepassing	-	-	-	-	+	-	-	-
Groei	-	-	-	+	-	-	-	-
Besef	-	-	-	-	-	-	+	-

+ = overeenkomsten, - = geen overeenkomsten

Inhoudsniveau

Zoals verwacht konden er ook binnen identiteitsherinneringen met een *positieve* betekenis *inzichten* en *lessen* teruggevonden worden (McLean & Pratt, 2006). In plaats van *inzichten* en *lessen* is hier sprake van de ‘besef’ en de ‘geleerd/toepassing’ categorie. Binnen de ‘geleerd /toepassing’ categorie beschrijven de mensen evenals binnen *lessen* wat ze van een bepaald gebeurtenis hebben geleerd. Echter draaien de herinneringen binnen de ‘geleerd/toepassing’ categorie eerder om meer algemene onderwerpen. Bovendien speelt er de

‘toepassing’ van het geleerde een grote rol, waardoor de eigenlijke les op sommige momenten op de achtergrond komt te staan.

Inzicht vertegenwoordigt de manier van betekenisconstructie waarbinnen mensen beschrijven dat hun iets bewust is geworden. Binnen de hier ontworpen ‘besef’ categorie beschrijven de mensen tevens dat zij zich van brede en globale dingen bewust zijn geworden. Echter is zelden sprake van de door McLean en Pratt beschreven psychologische, relationele en emotionele transformatie (2006). De herinneringen binnen de ‘besef’ categorie draaien weliswaar om psychologische, relationele en emotionele inzichten maar er is geen sprake van een transformatie.

Daarnaast bleken ook ‘groei’, ‘kenmerkend’, ‘waardering/belangstelling’ en ‘houding’ een wetenschappelijk fundering te hebben. McLean en Fournier hebben in hun onderzoek betekenisconstructie voor *persoonlijke groei*, *disposities*, *waarden* en *perspectief* gecodeerd (2008). Deze vier onderwerpen konden alle binnen de hier gevormde categorieën teruggevonden worden.

Persoonlijke groei beschrijft de ontwikkeling van maturiteit, sterkte en zelfvertrouwen. Deze definitie zou tevens voor de hier gevormde ‘groei’ categorie van toepassing zijn. De verhalen binnen de ‘groei’ categorie beschrijven heel vaak, hoe de respondenten bijvoorbeeld (meer) zelfstandigheid en (meer) zelfvertrouwen konden ontwikkelen.

Disposities worden beschreven als ‘karaktereigenschappen en/of stabiele eigenschappen met betrekking tot gedrag’. De ‘kenmerkend’ categorie, uit de hier voorliggende studie, zou soortgelijk beschreven kunnen worden. Ook hier beschrijven mensen een gebeurtenis, waarvan men een voor hen typische en stabiele karaktereigenschap kan aflezen. Bovendien zijn er ook herinneringen waarin mensen eerder gedragsmatige eigenschappen van zich beschrijven bijvoorbeeld: ‘[...]Kenmerkend hard werken en doorzetten’.

Daarentegen komen *waarden* slechts ten dele met de ‘waardering/belangstelling’ categorie overeen. Bij *waarden* gaat het om morele waarden, dus mensen beschrijven wat ze juist en vals vinden. Binnen de hier gevormde ‘waardering/belangstelling’ categorie komen ook morele waarden aan bod. Echter konden er ook nog andere onderwerpen teruggevonden worden. De mensen beschrijven door middel van hun herinneringen bijvoorbeeld wat ze waarderen, wat hun passie is en waarvoor ze dankbaar zijn.

Tot slot komt de ‘houding’ categorie goed met het *perspectief* onderwerp overeen. Hierbij gaat het, evenals bij de ‘houding’ categorie, om de attitudes en perspectieven die de mensen over de wereld hebben. De ‘houding’ categorie blijkt echter nog breder te zijn. Binnen de herinneringen van de ‘houding’ categorie wordt vaak beschreven hoe de respondenten de wereld benaderen of hoe zij ze willen benaderen.

Daarnaast blijkt de ‘overwinning’ categorie overeenkomsten met *agency* te vertonen. McAdams (2001a) heeft vier thema’s bepaald die tot *agency* behoren. Een thema, *self mastery*, blijkt met de ‘overwinning’ categorie overeen te komen. Binnen herinneringen die met *self mastery* gecodeerd worden beschrijven mensen dat ze door een actie, gedachte of ervaring in staat waren hun eigen zelf te ‘sterken’. Dit komt gedeeltelijk met ‘overwinning’ overeen. Binnen de ‘overwinning’ categorie beschrijven de respondenten tevens dat ze op een bepaalde manier ‘versterkt’ worden, omdat ze hun beperkingen konden overwinnen. Onderscheid tussen ‘overwinning’ en *self mastery*, is dat *self mastery* breder is, doordat *self mastery* ook door situaties uitgelokt kan worden die men niet expres moest overwinnen.

Opbouw

Op niveau van hun *opbouw* laten de hier onderzochte herinneringen ook de twee meest gebruikte vormen van argumenten binnen autobiografisch redeneren zien. De *veranderings-* en de *stabiliteitsargumenten*. Binnen de hier voorliggende studie was sprake van ‘statische’ en ‘dynamische’ vormen van herinneringen. Deze termen komen met de *veranderings-* en

stabiliteitsargumenten overeen. Hierbij beschrijven mensen of hoe ze zich hebben veranderd of hoe ze dezelfde persoon zijn gebleven. De *veranderingsargumenten* zijn in de categorie zoals ‘groei’ en ‘houding’ vaak terug te vinden, omdat hier beschreven wordt hoe men zich heeft ontwikkeld. De *stabiliteitsargumenten* zijn veel binnen de ‘kenmerkend’ categorie terug te vinden. Reden hiervoor is, dat de eigen karaktereigenschappen redelijk stabiel zijn (Larsen & Buss, 2008). De mensen willen met behulp van de beschreven gebeurtenis aan geven dat ze een bepaalde soort persoon zijn.

Tot slot laten de verschillende categorieën, zoals verwacht, *redemptie* sequenties zien. Hierbij is met name sprake van herinneringen uit de ‘houding’-, ‘overwinning’-, ‘geleerd/toepassing’-, ‘groei’- en ‘besef’- categorieën, doordat binnen deze categorieën vaak negatieve gebeurtenissen herinnerd worden. Bewijs dat deze categorieën daadwerkelijk in het onderzoek naar *redemptie* sequenties een rol spelen is terug te vinden als de manier van coderen voor redemptie sequenties onder de loep genomen wordt (Foley Center, 2009). De codering van redemptie sequenties focust onder meer op vijf verschillende vormen van inhoud (groei, leren, voortgang, opoffering, herstel). ‘Groeien’ en ‘leren’ maken ook onderdeel van het hier ontworpen categorieënsysteem uit. Volgens het Foley Center (2009) heeft *leren* betrekking op het verwerven van nieuwe kennis, wijsheden en vaardigheden. *Groei* wordt beschreven als psychologisch groei, inter-personeel groei, verwezenlijking, versterking, vervulling etc. Bij *groei* is daarom sprake van overlap met de ‘groei’ en de ‘overwinning’ categorie. Onderwerpen zoals *psychologisch groei* (zelfverzekerd, zelfstandiger) en nieuw *verworven sterkte* waren tevens hier terug te vinden. Daarnaast blijkt *leren* in verschillende mate met ‘houding’, ‘geleerd/toepassing’, ‘besef’ en ‘groei’ overeen te komen. Het verwerven van nieuwe wijsheden in de zin van een overtuiging zou in de ‘houding’ categorie passen. En het verwerven van nieuwe vaardigheden past weer bij ‘groei’. Daarnaast zou het verwerven van nieuwe kennis onderwerp binnen de ‘geleerd/toepassing’

categorie kunnen vertegenwoordigen. Tot slot overlapt het verwerven van nieuwe kennis, in sommige gevallen, met het verwerven van een bepaalde inzicht uit de ‘besef’ categorie.

Uiteindelijk bleken dus alle categorieën die versterkt redemptie sequenties lieten zien, (‘houding’-, ‘overwinning’-, ‘geleerd/toepassing’- , ‘groei’- en ‘besef’) met de, binnen redemptie onderzoek, gebruikte manier van coderen te overlappen. Voornamelijk ging het hierbij om *groei* en *leren*.

Al met al vertegenwoordigt het hier opgestelde categorieënsysteem een bevestiging van de uit de literatuur bekende vormen van betekenisconstructie (Tabel 1.1). De vele overeenkomsten met de literatuur pleiten voor de validiteit van het opgestelde categorieënsysteem. Reden hiervoor is dat daardoor aangetoond wordt dat deze studie en de studies uit de literatuur in principe hetzelfde construct (betekenisconstructie) meten. De categorieën uit de literatuur verschillen weliswaar van die uit de hier voorliggende studie echter convergeren ze qua inhoud en qua opbouw. Het opvallendste verschil tussen deze vormen en de hier ontworpen categorieën is dat de categorieën over het algemeen breder zijn en dat het categorieënsysteem nog de categorieën ‘impact’ en ‘keerpunt’ omvat.

4.2 Verklaring van de samenhang tussen categorie inhoud, valentie en specificiteit

Uit de kwantitatieve analyse is naar voren gekomen, dat de herinneringen binnen de categorieën significant verschillende patronen qua *inhoud*, *valentie* en *specificiteit* lieten zien.

Inhoud

Inhoudelijk draaiden de identiteitsherinneringen meestal om *sociale relaties*, *school/werk/opleiding/studie/loopbaan* en *activiteiten in de vrije tijd*. Het onderwerp *sociale relaties* wordt heel vaak binnen de ‘overwinning’ en de ‘groei’ categorie teruggevonden. De herinneringen binnen de ‘overwinning’ categorie draaien meestal om het overwinnen van

extreme sociale situaties. Binnen de herinneringen van de ‘groei’ categorie beschrijven mensen hoe ze zich bijvoorbeeld in een relatie hebben verder kunnen ontplooien. Sociale interacties blijken dus verschillende manieren en mogelijkheden te bieden om te kunnen groeien en zich te ontwikkelen. Hierbij gaat het niet alleen om inter-persoonlijke groei maar ook om persoonlijke groei. De samenhang tussen *persoonlijke groei* en *sociale interacties* is ook binnen andere domeinen van de psychologie terug te vinden. Volgens Vygotsky hebben sociale interacties invloed op de intellectuele ontwikkeling (Johnson, 2013). Verder blijkt dat *sociale steun* een van de meest belangrijke factoren vertegenwoordigt als borstkankerpatiënten proberen zich met hun diagnose te arrangeren (Fergus, Gray, 2009). Hierbij gaat het ook om een vorm van sociale interactie die de persoon psychologisch laat groeien.

Daarnaast was opvallend dat de herinneringen uit de ‘houding’ categorie heel vaak om *gezondheid* draaiden. Reden hiervoor is mogelijkwerwijs dat de mensen min of meer gedwongen zijn hun attitudes bij te stellen op het moment dat ze bijvoorbeeld ziek worden. Ziekte ‘gooit ons leven overhoop’ (Bohlmeijer, 2007). In de hier geanalyseerde identiteitsherinneringen beschrijven de respondenten dat deze ingrijpende ervaring ertoe heeft geleid dat ze hun attitudes hebben bijgesteld en nu meer optimistisch en/of positief zijn. In de literatuur behoort het bijstellen van de eigen attitude, tegen de achtergrond van ziekte, tot een manier van verwerken. Deze staat bekend als *actief en probleemgericht coping* (Song, 2005). Hier beginnen de mensen resoluut en actief tegen hun ziekte te kampen en veranderen ook hun houding. Bijvoorbeeld vatten ze het voornemen op heel intens te leven (‘genieten’).

Verder draaiden de herinneringen zelden om een bepaalde *periode uit het eigen leven* met uitzondering van de herinneringen uit de ‘impact’, ‘keerpunt’, ‘geleerd /toepassing’ categorie. Binnen de ‘impact’ categorie draait deze periode meestal om de kindertijd. Binnen Freud’s psychoanalytisch aanpak, die de psychologie heeft gefundeerd, werd al benadrukt welke belangrijke impact de belevenissen binnen ons kindertijd op ons hebben (Webinger,

2002). De herinneringen van de ‘impact’ categorie draaien vaak om het opgroeien in het gezin van herkomst of over bepaalde ervaringen op de basisschool. De respondenten beschrijven hoe hun kindertijd hun huidige wezen wat betreft hun karakter heeft gevormd. Daarnaast komen er ook andere periodes naar voren zoals de studententijd of diensttijd. Binnen de ‘keerpunt’ categorie heeft de *bepaalde periode uit het leven* bijvoorbeeld betrekking op de studententijd welke gepaard gaat met het vertrekken uit het ouderlijk huis. De nieuw verkregen autonomie wordt hier voor de respondenten als een keerpunt beschouwd. *Bepaalde periodes uit het leven* beschrijven binnen de ‘keerpunt’ categorie in principe het begin van een nieuwe levensfase.

De hier gevonden patroon lijkt sterk op de uit de literatuur bekende *reminiscentie hobbel*. Hiermee wordt beschreven dat er uit de periode tussen het tiende en het dertigste levensjaar, veel meer autobiografische belevenissen herinnerd worden dan uit andere periodes (Conway, 2005). Het enige onderscheid hier is dat de herinneringen uit de ‘impact’ categorie vaak ook herinneringen beschrijven die vóór het tiende levensjaar hebben plaats gevonden.

Samenvattend kan worden aangenomen, dat *sociale relaties* een belangrijke impact op psychologische ‘groei’ lijken te hebben. Daarnaast lijkt het ziek worden een bijzondere mate van aanpassing van de mens te vergen. Dit is met name binnen de ‘houding’ categorie terug te zien. Tot slot lijken herinneringen vanuit de kindertijd en andere periodes voor het 30 levensjaar, die herinneringen te zijn, die met name *impact* op ons persoon uitoefenen.

Valentie

Zoals vermeld werd binnen de ‘kenmerkend’ en de ‘waardering/belangstelling’ categorieën duidelijk meer gebruik van *positieve* dan van *negatieve* herinneringen gemaakt.

Daarentegen kwamen binnen de ‘houding’-, ‘geleerd/toepassing’-, ‘overwinning’-, ‘groei’- en ‘besef’- categorieën duidelijk meer *negatieve* dan *positieve* herinneringen voor. Het verwerken van *negatieve* ervaringen vergt meer cognitieve inspanning dan het verwerken van *positieve* herinneringen omdat het meer moeite kost deze op te lossen (McLean &

Fournier, 2008). Een manier om negatieve ervaring op te lossen vertegenwoordigt het verbinden van deze negatieve ervaring bijvoorbeeld aan persoonlijke groei (McLean & Fournier, 2008). Dit leidt tot het vermoeden dat negatieve herinneringen binnen de ‘houding’-, ‘geleerd/toepassing’-, ‘overwinning’-, ‘groei’- en ‘besef’- categorieën vaker voorkomen, omdat dit de vormen van betekenisconstructie zijn die voldoende cognitieve ‘diepgang’ bieden om negatieve ervaringen te kunnen oplossen. Deze diepgang heeft binnen deze soort verhalen betrekking op de complexiteit van redenering. Er kan dus aangenomen worden dat het oplossen van negatieve herinneringen een bepaald niveau van cognitieve verwerking vergt wat met name binnen de verhalen van de hier genoemde categorieën (houding, geleerd/toepassing, overwinning, groei, besef) terug te vinden is. Daardoor zouden de in de literatuur bekende vormen van betekenisconstructie (*groei*, *perspectief* en gedeeltelijk ook *waarden*), waarin meer cognitieve inspanning voor de verwerking geïnvesteerd wordt, mogelijksterwijs aangevuld kunnen worden met besef, geleerd/toepassing en overwinning.

Specificiteit

Er wordt geen samenhang tussen categorie en specificiteit teruggevonden.

4.3 Beperkingen, Vervolgonderzoek en Implicatie

4.3.1 Beperkingen

Er werden in totaal 355 herinneringen gecategoriseerd. Tijdens de analyse bleek dat dit aantal, gezien de hoeveelheid categorieën en gezien de hoeveelheid dimensies, niet voldoende is. Op het moment, dat de herinneringen over de categorieën en de dimensies verdeeld waren, waren er soms geen of alleen nog een of twee herinneringen per cel te vinden. Aan de hand daarvan kan er geen betrouwbare indruk geformuleerd of trends afgelezen worden.

Daarnaast wordt binnen de hier voorliggende studie geen verder onderzoek gedaan naar de *opbouw* van identiteitsherinneringen met betrekking tot redemptie sequenties, veranderings- en stabiliteitsargumenten. Het onderscheid tussen veranderings- en stabiliteitsargumenten zou wellicht impact op de codering hebben gehad. Bijvoorbeeld zou er onderscheid gemaakt kunnen worden tussen een *stabiele* of een *veranderde* ‘houding’, wat wellicht ook tot andere beslissingen tijdens het toekennen van de categorieën had kunnen geleidt.

4.3.2 Steekproef, Instrument, Codering

Steekproef

Uniek aan de studie naar ‘identiteitsherinneringen en geestelijke gezondheid’ is dat de steekproef representatief voor de Nederlandse bevolking is (levensverhalenlab, 2012).

Opvallend is dat slechts 13 % van de respondenten een positieve betekenis aan hun herinnering hebben verleend. Dit leidt tot het vermoeden dat het verlenen van *positieve betekenis* wellicht naast verschillende niveaus van cognitieve inspanning nog andere attributies van de respondenten vergt, waarover niet alle respondenten in gelijke mate beschikken. Daadwerkelijk verschillen de respondenten die een *positieve betekenis* hebben verleend duidelijk van de andere respondenten (Tabel 2.1). Ze zijn gemiddeld jonger, hoger opgeleid, zijn vaker van Nederlandse afkomst, verrichten vaker betaald werk, doen meer vrijwilligerswerk, zijn vaker studenten en beschikken vanaf 2000 Euro over een hoger inkomen. Deze verschillen versterken het vermoeden dat er bepaalde attributies voor het verlenen van positieve betekenis nodig zijn. Steun voor deze hypothese is binnen de literatuur terug te vinden. Volgens Blagov en Singer (2004) bestaat een samenhang tussen de vaardigheid voor betekenisconstructie en hogere levels van socio-economische maturiteit en persoonlijke aanpassing. Daarnaast konden McLean en Pratt aantonen dat de ontwikkeling van identiteit in de zin van de bereikte identiteits-status invloed heeft op betekenisconstructie

(2006). Verder speelt leeftijd een rol. Volgens Pasupathi en Mansour is er op middelbare leeftijd sprake van een verhoogde vaardigheid om emotionele en cognitieve aspecten van ervaringen in het eigen verhaal te kunnen integreren (2006). Deze vaardigheid neemt door een afname van de ‘fluid intelligence’ op latere leeftijd weer af. Dus kan er geconcludeerd worden dat er meerdere individuele factoren bepalen in welke mate men tot betekenisconstructie in staat is.

Instrument

De SDMT blijkt persoonlijk significante herinneringen naar voren te halen. De respondenten kunnen vrij in thema en tijdstip kiezen (Moffitti, Singer, 1994). Resultaat hiervan was dat de respondenten verschillende betekennissen aan verschillende herinneringen hebben toegekend.

Opvallend is dat de formulering binnen de herinneringen van de ‘kenmerkend’ categorie sterk op de vraagstelling van de SDMT lijkt. De respondenten werden gevraagd herinneringen te beschrijven die ‘heel *kenmerkend* zijn’ voor hun persoon. De formulering ‘dit is kenmerkend voor mij’ is typisch voor de herinneringen uit de ‘kenmerkend’ categorie. Het vermoeden ontstaat dat de formulering binnen de SDMT in bepaalde mate, indirect invloed heeft gehad op de soort betekenis die de respondenten aan hun herinneringen hebben verleend. Dus, een herinnering beschrijven die ‘kenmerkend’ voor de eigen persoon is.

Coding

De identiteitsherinneringen werden volgens de manier van de *inductieve analyse* geanalyseerd. Er werden dus aan de hand van de analyse van de empirische gegevens categorieën ontwikkeld (zie 2.5.1). Wat betekent dat de hier gevonden categorieën, ‘bottom up’, uit de hier onderzochte data zouden voortvloeien. Echter werd vóór het analyseren van de

herinneringen de literatuur bekeken, waardoor niet meer veronderstelt kan worden dat de begrippen puur uit de bekeken data voortvloeien.

In het kader van een masterthese was het aantal identiteitsherinnering die geanalyseerd werden konden beperkt (335 herinneringen). Daardoor kan niet verondersteld worden dat er ‘verzadiging’ werd bereikt. Terug te zien is dat bijvoorbeeld in de ‘overige’ categorie waarin onder meer herinneringen terug te vinden zijn die niet binnen de andere categorieën hebben gepast.

4.3.3 Vervolgonderzoek

Een vervolgonderzoek moet er allereerst op gericht zijn een groter aantal aan herinneringen met het hier voorliggende categorieënsysteem te categoriseren om meer betrouwbare uitspraken over de categorieën en hun samenhang met de dimensies te kunnen maken. Daarnaast zou de analyse van een groter aantal herinneringen ertoe leiden dat de categorieën mogelijk nog veranderen en er meer duidelijke afbakening tussen de categorieën ontstaan. Wat tot gevolg zou hebben dat er met grotere betrouwbaarheid de herinneringen geclassificeerd kunnen worden. Met betrekking tot de betrouwbaarheid zou bovendien het bepalen van een inter-rater betrouwbaarheid meer inzicht geven.

Verder zou het interessante resultaten opleveren als vervolgonderzoek zich uitgebreider op de *opbouw* van identiteitsherinneringen richt. Uit literatuuronderzoek kwam naar voren dat *redemptie sequenties* positief blijken samen te hangen met levenstevredenheid, zelfvertrouwen, een gevoel van coherentie in het leven en bovendien negatief geassocieerd zijn met depressie (Fivush & Haden, 2003). Wat een aanleiding zou kunnen zijn de relatie tussen *categorie* en *welbevinden* nauwkeuriger te onderzoeken. Daarnaast zou het interessant kunnen zijn meer te weten te komen over de verspreiding van veranderings- en stabiliteitsargumenten binnen de categorieën. Reden hiervoor is dat het in de praktijk nuttig kan zijn te weten van welke soort betekenisconstructie gebruikt gemaakt kan worden als

mensen bijvoorbeeld moeite hebben zelfcontinuïteit na een ingrijpende gebeurtenis te herstellen.

Daarnaast zou het met name gezien het doel een bijdrage voor de praktijk te leveren, interessant zijn mogelijke effecten van positieve betekenisconstructie door middel van een experiment te achterhalen. Hierbij zou er bijvoorbeeld in het kader van de narratieve therapie een experimentele groep met een controlegroep vergeleken kunnen worden. De mensen die binnen de experimentele groep terecht komen worden gevraagd een positieve betekenis aan hun herinnering te verlenen en de mensen uit de controlegroep worden gevraagd hun herinneringen te evalueren. Achteraf worden de groepen met betrekking tot hun scores op een welbevinden schaal vergeleken.

Bij de analyse van de SDMT kwamen twijfels op of de SMDT door de gebuikte formulering wellicht een ‘priming effect’ op de respondenten heeft gehad. Dit vermoeden te ontkrachten of te bevestigen zou een belangrijk opdracht voor vervolgonderzoek kunnen vertegenwoordigen. Hiervoor zou bijvoorbeeld gebruik van ‘methodentriangulatie’ (van Staa & Evers, 2010) gemaakt kunnen worden. Een ander mogelijke methode zou een semigestructureerd interview kunnen zijn.

Tot slot leidde de analyse van de respondenten tot het vermoeden dat het verlenen van positieve betekenis bepaalde attributies vergen. Vervolgonderzoek zou moeten nagaan of en als ja welke attributies voor het verlenen van positieve betekenis hier een rol spelen.

4.3.4 Implicatie

De hier gevonden resultaten zouden in de praktijk met name binnen de narratieve therapie of reminiscentie- interventies hulprijk zijn. Een van deze reminiscentie- interventies is de *life review* methode (Bohlmeijer, 2007). Binnen deze methode krijgen de cliënten de taak een coherent levensverhaal op te stellen. Hiertoe behoort ook het integreren van negatieve gebeurtenissen in het levensverhaal. De integratie van deze gebeurtenissen kan

bijvoorbeeld via de herwaardering van deze gebeurtenissen plaats vinden. Een mogelijk manier van herwaardering, zou het toekennen van een positieve betekenis kunnen vertegenwoordigen. De hier uitgevoerde studie geeft aan welke soorten betekenissen ('houding', 'geleerd/toepassing', 'overwinning', 'groei', 'besef') nuttig kunnen zijn om een positieve betekenis aan een negatief gebeurtenis te kunnen verlenen.

Daarnaast bieden de hier gevonden categorieën ook mogelijke aanknopingspunten voor alternatieve verhalen, wat van belang binnen de narratieve therapie zou kunnen zijn. Hierbij zou bijvoorbeeld aan verhalen over ervaringen van 'overwinning' gedacht kunnen worden. De inhoudelijke analyse van de categorieën geeft aan welke onderwerpen met name binnen deze categorieën op de voorgrond staan (bv. *sociale relaties*). Deze informatie kan wellicht gebruikt worden om alternatieve verhalen te stimuleren. Tot slot zou het categorieënsysteem betekenissen bevatten die eraan bij kunnen dragen de verhalen te *verdikken*. Categorieën zoals 'kenmerkend', 'houding' en 'groei' zouden wellicht betekenissen bevatten die het voor de respondent makkelijker zou kunnen maken dit 'nieuw' verhaal in zijn leefwereld te integreren. Voordeel van de hier gevormde categorieën is dat ze blijkbaar redelijk breed ('houding' – attitudes, strategieën, lijfspreuken etc.) zijn waardoor ze mogelijkwerijs de al bestaande betekenisvragen nog zouden kunnen aanvullen.

5.Referenties:

- AcaStat Software (2014). *Coefficients for Measuring Association*. verkregen mei, 30, 2014, via <http://www.acastat.com/Statbook/chisqassoc.htm>
- Adler, M.J., Harmeling, L.H., Walder-Biesanz, I. (2013). Narrative Meaning Making Is associated With Sudden Gains in Psychotherapy Client's Mental Health Under Routine Clinical Conditions. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 81(5), 839–845.
- Bjellanda I., Dahlb, A. A., Haugc T. T., Neckelmann D.(2001) .The validity of the Hospital Anxiety and Depression Scale. An updated literature review. *Journal of Psychosomatic Research*, 52, 69-77.
- Blagov, Singer (2004). Four dimensions of self-defining memories (specificity, meaning, content, and affect) and their relationships to self-restraint, distress, and repressive defensiveness. *Journal of Personality*, 72(3), 481-511.
- Bluck, S., Habermas, T.(2000). The life Story Schema. *Motivation and Emotion*, 24(2), 121-147. doi:10.1023/a1005615331901
- Bohlmeijer E.T. (2007). *De verhalen die we leven: narratieve psychologie als methode*. Amsterdam: Boom.
- Bohlmeijer E.T. (2012, januari). *Eudaimonia: voer voor psychologen. Pleidooi voor een heroriëntatie van de geestelijke gezondheidszorg*. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van ambt van hoogleraar, Universiteit Twente, Enschede.
- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Amsterdam: Boom.
- Bruner, J.S. (1986). *Actual Minds, Possible worlds*. Harvard University Press
- Conway, M. A. (2005). Memory and the self. *Journal of Memory and Language*, 53, 594–628.
- Erikson, E. H.(1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton
- Fergus, K.D., Gray, R. E. (2009). Relationship vulnerabilities during breast cancer: patient and partner perspectives. *Psycho-Oncology*,18 (12),1311–1322. doi: 10.1002/pon.1555

- Fivush, R., Haden, C. A. (2003). *Autobiographical Memory and the Construction of a Narrative Self. Developmental and Cultural Perspectives*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc. NJ: Mahwah
- Foley Center (2009). *Coding Narrative Accounts of Autobiographical Scenes for Redemption Sequences*. Evanston, Illinois: Northwestern University, School of Education and Social Policy
- Habermas, T. (2010). Autobiographical Reasoning: Arguing and Narrating from a Biographical Perspective. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1-17.
- Habermas, T., Bluck, S. (2000). Getting a life. *Psychological Bulletin*, 126 (5), 748-769.
- Lilgendahl, J.P., McLean, K.C., Mansfield, C.D. (2013). When is meaning making unhealthy for the self ? The roles of neuroticism, implicit theories, and memory telling in trauma and transgression memories. *Memory (Hove, England)*, 21 (1), 79-96.
- Levensverhalenlab (2012). *Onderzoek*, verkregen april, 2, 2014 via <http://www.levensverhalenlab.nl/site/Onderzoek/>
- Larsen, R.J. & Buss, D.M. (2008). *Personality Psychology. Domains of Knowledge about Human Nature*. Boston: McGraw-Hill
- McAdams, D.P. (2001a). *Coding Autobiographical Episodes for Themes of Agency and Communion*. verkregen September, 3, 2014 via Northwestern University, School of Education and Social Policy (SESP) Web site: https://www.sesp.northwestern.edu/docs/Agency_Communion01.pdf
- McAdams, D.P. (2001b). The Psychology of Life Stories. *Review of Clinical Psychology*, 5, 100-122.
- McAdams, D.P., McLean, K.C. (2013). Narrative Identity. *Current Directions in Psychological Science*, 22 (3), 233-238. doi: 10.1177/0963721413475622
- McAdams, D.P., Reynolds, J., Lewis, M., Patten, A. H., Bowman, P. J. (2001). When Bad

- things turn good and good things turn bad: Sequences of redemption and contamination in life narrative and their relation to psychosocial adaptation in midlife adults and in students. *Personality and Social Psychological Bulletin*, 27(4), 474-485. doi: 10.1177/0146167201274008
- McLean, K.C. (2005). Late Adolescent identity development: Narrative meaning making and memory telling. *Developmental Psychology*, 41(4), 683-691. doi: 10.1037/0012-1649.41.4.683
- McLean, K.C., Fournier, M.A.(2008). The content and processes of autobiographical reasoning in narrative identity. *Journal of Research in Personality*, 42(3), 527-545. doi: 10.1016/j.jrp.2007.08.003
- McLean, K.C., Pratt, M.W. (2006). Life's little (and big) lessons: Identity statuses and meaning-making in the turning point narratives of emerging adults. *Developmental Psychology*, 42(4), 714-722. doi: 10.1037/0012-1649.42.4.714
- McLean, K.C., Thorne, A. (2003). Late Adolescents' Self-Defining Memories About Relationships. *Developmental Psychology*, 39 (4), 635-645.
- Horjus, N. (2012). *Identiteitsherinneringen van jongvolwassenen en hun geestelijke gezondheid*, niet gepubliceerde masterthese, Universiteit Twente, Enschede
- Pasupathi, M., Mansour, E. (2006). Adult age differences in autobiographical narratives. *Developmental Psychology*, 42(5), 798-808.
- Priest, A. (n.d.). *Anxiety and Depression. Diagnosis using the Hospital Anxiety & Depression scale (HADS)/HAD Scale*. verkregen juni 5, 2014, via <http://www.alanpriest.f2s.com/HAD%20Information.htm>
- Scherpenzeel, A. (2009). *Start of the LISS panel: Sample and recruitment of a probability based Internet panel*. Tilburg : CentERdata
- Sin, Lyubomirsky, S. (2009). Enhancing Well-being and Alleviating Depressive Symptoms

- With Positive Psychology Interventions: A Practice-Friendly Meta-Analysis, *Journal of Clinical Psychology*, 65(5), 467-487.
- Singer, J.A. (2004). Narrative identity and meaning making across the adult lifespan: An introduction. *Journal of Personality*, 73(3), 437-459. doi: 10.1111/j.0022-3506.2004.00268.x
- Singer, J.A., Blagov, P., Berry, M., Oost, K. M. (2013). Self- Defining Memoires, Scripts, and the Life Story: Narrative Identity in Personality and Psychotherapy. *Journal of Personality*, 81(6), 569-582.
- Singer, J.A., Bluck, S.(2001). New perspectives on autobiographical memory: The integration of narrative processing and autobiographical reasoning. *Review of General Psychology*, 5(2), 91-99. doi: 10.1037/1089-2680.5.2.91
- Song R. (2005). *Krankheitsverarbeitungsprozesse bei Tumorpatienten während und nach Strahlentherapie*, Dissertatie, Ludwig-Maximilians-Universität München, Münster
- Sools, A. & Mooren J.H. (2012). Towards Narrative Futuring in Psychology: Becoming Resilient by Imaging the Future. *Graduate Journal of Social Science*, 9(2), 203-226.
- Sumner, J.A., Mineka, S. & McAdams, D. P.(2013).Specificity in autobiographical memory narratives correlates with performance on the Autobiographical Memory Test and prospectively predicts depressive symptoms. *Memory (Hove, England)*, 646-656, verkregen via <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3609943/>
- van Staa, A.L. & Evers, J. (2010). 'Thick analysis': strategie om de kwaliteit van kwalitatieve data-analyse te verhogen. *Boom Lemma Tijdschriften*, 43, (1), 5-12.
- Westerhof, G. (2013). *Codeerschema voor de self-defining memory test in het Liss-panel*. Universiteit Twente, Enschede

Bijlage

Bijlage 1: De self-defining memory test

SDMT Vragenlijst

Persoonlijke Herinneringen

Bij de volgende vragen gaat het om persoonlijke herinneringen. Het gaat om herinneringen aan gebeurtenissen die voor je eigen persoon het meest belangrijk zijn. We vragen je straks drie herinneringen uit je eigen leven te beschrijven.

Vooraf hebben we een paar belangrijke opmerkingen.

1. Het is belangrijk dat zoveel mogelijk mensen van alle leeftijden en uit alle lagen van de bevolking meedoen. We willen namelijk een zo goed mogelijk beeld krijgen van de herinneringen die in het leven van Nederlanders een rol spelen.
2. Er zijn geen speciale schrijftalenten nodig; het gaat er niet om een “mooi” verhaal te schrijven.
3. Herinneringen ophalen kan heel persoonlijk zijn. Je persoonlijke herinneringen worden daarom anoniem en vertrouwelijk verwerkt. Verwijzingen naar personen en plaatsen worden eruit gehaald, zodat de herinneringen nooit naar jou persoonlijk herleid kunnen worden.

Om je privacy nog beter te waarborgen kun je hier aangeven hoe we je herinneringen mogen gebruiken:

0 Mijn herinneringen mogen alleen door onderzoekers gelezen en gebruikt worden in het kader van het onderzoeksproject.

0 Nadat mijn herinneringen anoniem gemaakt zijn, mogen ze gebruikt worden als voorbeelden in wetenschappelijke publicaties en voordrachten en in onderwijs voor studenten.

In de volgende vragen gaat het om je persoonlijke herinneringen. Wil je de volgende uitleg goed doorlezen voordat je de vragen beantwoordt?

Als we aan andere mensen moeten uitleggen wie we zijn, vertellen we vaak iets uit ons verleden. We willen je vragen om enkele persoonlijke herinneringen te beschrijven die laten zien wie je bent. Het gaat dus om herinneringen die heel *kenmerkend* zijn voor jouw persoon.

Hoe kun je deze herinneringen herkennen? Het zijn persoonlijke herinneringen die belangrijk voor je zijn. Ze staan je helder voor de geest. Ook roepen ze sterke positieve en/of negatieve gevoelens op. Je zult er ook al vaak over nagedacht hebben.

We willen je vragen drie herinneringen te beschrijven die ten minste één jaar oud zijn.

Herinnering 1 (idem voor herinnering 2 en 3):

1. Wil je kort benoemen waar de eerste herinnering over gaat?

.....

2. Wil je deze herinnering zo gedetailleerd mogelijk beschrijven? Wil je daarbij ook uitleggen waarom deze kenmerkend is voor jouw persoon?

.....

.....

.....

.....

3a. Hoe lang geleden vond deze herinnering plaats?

... jaar geleden

3b. Hoe levendig is deze herinnering *tegenwoordig* voor je?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

3c. Hoe positief voel je je *tegenwoordig* over deze herinnering?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

3d. Hoe negatief voel je je *tegenwoordig* over deze herinnering?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

3e. In hoeverre denkt je aan deze herinnering als je je afvraagt wie je bent?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

3f. In hoeverre denk je aan deze herinnering als je een probleem hebt en daarvoor een oplossing zoekt?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

3g. In hoeverre deel je deze herinnering met andere mensen?

1=helemaal niet t/m 6=helemaal wel

Bijlage 2: Codeerschema

Codeerschema

Gerben Westerhof, Universiteit Twente, oktober 2012

I. Inhoud van de herinnering

NB. Hier wordt de inhoud van de gebeurtenis of de herinnering gecodeerd, dus niet de evaluatie of les die eruit getrokken wordt, bijvoorbeeld: De dood van mijn broer, daardoor ben ik beter keuzes gaan maken wat ik echt belangrijk vind in mijn werk dan wordt dood van de broer gecodeerd en niet werk.

NB. Als er sprake is van een middel en een doel dan wordt het doel gecodeerd, bijvoorbeeld: Ik ben voor mijn werk verhuisd dan wordt werk gecodeerd en niet verhuizing.

1. Sociale relaties

BV. ontmoeten partner, huwelijk of bruiloft, geboorte kinderen, scheiding, afscheid nemen, activiteiten samen met anderen, leven van kinderen en kleinkinderen, ziekte dierbaren, overlijden dierbaren

NB. Het gaat hier meer om de belangrijke levensgebeurtenissen. Als het gaat om activiteiten met anderen, zoals samen met anderen op vakantie gaan of kerst vieren dan activiteiten in de vrije tijd coderen.

2. School, opleiding, studie, werk en loopbaan

BV. schoolervaringen, studie, examen, eerste baan, werkervaringen, ontslag, pensioen

3. Activiteiten in de vrije tijd

BV. hobby's, sport, vrije tijd, verjaardag, feestje, kerstmis

4. Gezondheid

BV. eigen ziekte, ongeval

NB. als het gaat om ziekte of ongeval van iemand anders, zoals de partner dan sociale relaties coderen

5. Materiële en historische omstandigheden

BV. geld verdienen, iets kopen of krijgen, huis kopen, verhuizing, armoede, oorlog, Pim Fortuyn

6. Bepaalde periode uit het eigen leven

BV. kindertijd, jeugd, volwassenwording

NB. deze code alleen geven als het niet duidelijk is wat de inhoud is. Dus mijn middelbare schooltijd wordt als school gecodeerd.

7. Overig

9. Niet van toepassing

Deze code wordt gebruikt indien er niets is ingevuld of als het niet om een herinnering gaat.

II. Valentie van de herinnering

NB. Het gaat hier om de gebeurtenis die beschreven wordt, niet om de evaluatie die de deelnemer er achteraf aan geeft. Volg hierin het algemene spraakgebruik. Als het duidelijk is wat de deelnemer ervan vindt dan kan de mening van de deelnemer gevolgd worden. Maar let wel op: als het gaat om een expliciete evaluatie of betekenis dan wordt die gecodeerd bij dimensie IV.

1. Positieve gebeurtenis of periode

Bv. huwelijk, bruiloft, examen, kinderen krijgen, opa of oma worden, activiteiten als vakantie

2. Neutrale gebeurtenis of periode

Bv. pensioen, verhuizing

3. Negatieve gebeurtenis of periode

Bv. ziekte, ongeluk, overlijden, scheiding, afscheid

9. Niet van toepassing

III. Specificiteit

1. Specifieke herinnering

Het gaat hier om een herinnering aan een gebeurtenis die op één dag heeft plaatsgevonden. Ook als er meer omheen verteld wordt, maar er duidelijk een herinnering aan een gebeurtenis op één dag onderdeel van is, dan wordt de herinnering als een specifieke herinnering gecodeerd.

Bv. bruiloft wordt als specifiek gecodeerd, maar huwelijk niet, omdat de bruiloft op één dag plaatsvond en het huwelijk als een langere periode wordt gezien. Als bruiloft wordt genoemd, maar daarna beschreven wordt dat men ook een goed huwelijk had, dan wordt toch de code voor specifieke herinnering gegeven.

2. Generieke herinnering

Bij generieke herinneringen gaat het om herinneringen aan langere periodes, zoals mijn studietijd, mijn huwelijk, mijn jeugd. Het kan ook gaan om zich herhalende activiteiten, zoals onze vakanties in Frankrijk. Ook als het niet helemaal duidelijk is wat bedoeld wordt, zoals bij mijn rijbewijs halen, dit als een generieke herinnering coderen.

9. Niet van toepassing

IV. Betekenisconstructie

NB. Hier wordt vastgehouden hoe een bepaalde herinnering beschreven wordt. Vooral is van belang of er een evaluatie gegeven wordt of dat er een bredere betekenis wordt toegekend. Als er sprake is van een evaluatie van de beschreven gebeurtenis of periode dan wordt dit als evaluatie gecodeerd (code 2 of 3). Als er sprake is van een betekenis voor de eigen persoon of het eigen leven dan wordt dit als betekenis gecodeerd (code 4 of 5).

1. Beschrijving

Deze code wordt gegeven als er alleen een feitelijke beschrijving van een herinnering gegeven wordt

2. Positieve evaluatie van de gebeurtenis of periode

Deze code wordt gegeven als er naast een beschrijving ook een positieve evaluatie aan de herinnering gegeven wordt. Mensen geven dan bijvoorbeeld aan dat ze iets leuk vonden of dat het de beste tijd van hun leven was.

3. Negatieve evaluatie van de gebeurtenis of periode

Deze code wordt gegeven als er naast een beschrijving ook een negatieve evaluatie aan de herinnering gegeven wordt. Mensen geven dan bijvoorbeeld aan dat ze iets niet leuk vonden of dat het een van de slechtste tijden van hun leven was.

4. Positieve betekenis voor de eigen persoon of het eigen leven

Deze code wordt gegeven als mensen aangeven dat de herinnering iets over hun eigen persoon zegt en wel op een positieve manier. Het kan daarbij zowel gaan om een positieve of negatieve gebeurtenis, als mensen maar aangeven dat ze nu een positief beeld van zichzelf hebben. Het kan dus zijn dat mensen een negatieve gebeurtenis beschrijven, maar daar een positieve les uit trekken: bv. in de tijd dat ik ziek was heb ik geleerd wat echt belangrijk voor me was of door de scheiding heb ik pas geleerd om voor mezelf op te komen.

5. Negatieve betekenis voor de eigen persoon of het eigen leven

Deze code wordt gegeven als mensen aangeven dat de herinnering iets over hun eigen persoon zegt en wel op een negatieve manier. Mensen geven dus aan dat ze nu een negatief beeld van zichzelf hebben. Het zal niet vaak voorkomen, maar ook als het gaat om een positieve gebeurtenis dan kan het zijn dat mensen er een negatieve les uit trekken: bv. door mijn eerste huwelijk ben ik erachter gekomen dat ik

veel te goed gelovig ben. Ook als mensen beschrijven dat een gebeurtenis een flinke impact op hun leven gehad heeft zonder dat dit verder gespecificeerd wordt, dan wordt het bij deze code ingedeeld.

9. Niet van toepassing